ORTODOKSİA
Ahlakî ve dinî resale
Müdiri mes'ul
MELETİOS LUKAKİS
Mahal idare
FENER RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Περιοδικὸν ἠθικοθρησκευτικὸν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἔτος ΙΒ' — ΚΠολις. — Αὔγουστος 1937. — Τεῦχος 8.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΙΕΒΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

ΕΞ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ ΜΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου).

3. Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐξομολογήσεως.

Καὶ λοιπὸν ὁ χριστιανὸς ἐν ταπεινότητι ἐξομολογηθεὶς τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ ἀκούει τὴν μειλίχιον καὶ πλήρη ἀγάπης καὶ εὐλαβείας φωνὴν τοῦ πνευματικοῦ: «Ὁ Κύριος παρέχει τὴν ἄφεσιν εἰς τοὺς μετανοοῦντας. Εὑρίσκεται τὴν στιγμὴν ταύτην πλησίον εἰς τὴν ψυχήν σου καὶ ἐπιθυμεῖ περισσότερον ἀπὸ σὲ τὸν ἴδιον νὰ θριαμβεύσῃς κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ὡς καὶ σὺ ἐπιθυμεῖς νὰ ἐνισχύωνται ἐν τῷ ἀγαθῷ τὰ τέκνα σου περισσότερον ἀπὸ

ἐκεῖνα. Ὅταν θὰ ἀρχίσῃ ὁ ἀγὼν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἐνθυμήθητι τὸν παντογνώστην καὶ φιλάνθρωπον Σωτῆρα, ἐνθυμήθητι ὅτι ὁ φύλαξ - ἄγγελος μετὰ προσοχῆς ἐν θλίψει παρακολουθεῖ τὰς ἀμφιταλαντεύσεις τῆς ψυχῆς σου. Λυπήθητι ὁ ἴδιος τὴν ψυχήν σου. Βλέπεις καὶ ἐγὼ σὲ λυποῦμαι. Ἀλλ' ὁ Θεὸς πολὺ περισσότερον ἀγαπᾷ ἡμᾶς παρ' ὅσον ἡμεῖς ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. Ἐὰν δὲν ἀπωθήσῃς ὁ ἴδιος τὴν βοήθειάν Του, Ἐκεῖνος δὲν θὰ σὲ παραδώσῃ εἰς δουλείαν τῶν προτέρων σου παθῶν. Ἐπικαλέσθητι Αὐτὸν ὅταν ἐνσκύψωσιν οἱ πειρασμοί, σφράγισον σεαυτὸν διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν δελεασμῶν, ἀπομακρύνθητι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τῶν παροτρυνόντων σε εἰς τὸ κακὸν καὶ θὰ νικήσῃς τότε τοὺς ἀοράτους ἐχθρούς». Διὰ τοιούτων, ἔστω καὶ συντόμων, λόγων ὁ πνευματικὸς βαθέως θὰ δονήσῃ τὴν καὶ ἄνευ τούτου τεταραγμένην ψυχὴν τοῦ ἐξομολογουμένου. Ἀνακαινισμένος οὗτος τῷ πνεύματι, θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὰ ἴδια, μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν θὰ παρατηρήσωσιν ὅτι εἰς αὐτὸν συνέβη τι ὅλως ἰδιαίτερον, τὸ ὁποῖον ἤλλαξε τὴν διάθεσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του.

Πιθανῶς καὶ μόνος του νὰ μεταδώσῃ τὰ ἅγια αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα παρήγαγον ἐν αὐτῷ αἱ ἐγκάρδιοι συμβουλαὶ τοῦ ποιμένος. Τὴν ἐγκαρδιωτέραν εὐγνωμοσύνην καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον θὰ φέρῃ οὗτος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ θὰ ἀρχίσῃ νὰ συμβουλεύῃ πάντας νὰ ὑπάγωσιν ὅπως ἐξομολογηθῶσιν εἰς τοῦτον ἀκριβῶς τὸν ἱερέα. Ἄλλως τε τὸ ἅγιον ἡμῶν καθῆκον εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐκπληρῶμεν ἀνεξαρτήτως πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ τὴν ἀποτυχίαν τῶν νουθεσιῶν, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν προφήτην Ἰεζεκιὴλ (κεφ. 2): ἀλλ' ἐνταῦθα ἡ νουθεσία τυγχάνει εὐλογημένη. Ἅπαξ ἢ δὶς θὰ ἐπιτελέσῃς ἐξομολόγησιν ἀνθρώπων, ἢ καὶ ἑνὸς μόνον ἀνθρώπου, καὶ θὰ προσέλθωσι πρὸς σὲ νέα καὶ νέα ποίμνια. Ὁ εἷς θὰ ἔλθῃ πρὸς σὲ κατ' οἶκον καὶ θὰ κλαίῃ διὰ τὰς πνευματικάς του πληγάς, ἢ θὰ ἐξαιτῆται παρὰ σοῦ παραμυθίαν ἐν ταῖς θλίψεσι τῆς ψυχῆς του, ὁ ἕτερος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐχὶ κατὰ τὸν τακτικὸν μάλιστα καιρόν, θὰ ζητῇ νὰ τὸν ἐξομολογήσῃς. Ἡ φήμη σου ὡς ποιμένος εὐλαβοῦς, ἐγκαρδίου καὶ φιλανθρώπου ταχέως θὰ διαδοθῇ ὄχι μόνον καθ' ὅλον το χωρίον ἀλλὰ καὶ ἀνὰ τὴν πόλιν καὶ εἴθε ὁ Θεὸς νὰ σοὶ δώσῃ νὰ κάμῃς προόδους διὰ νὰ ἀνταποκρίνεσαι πρὸς ὅλας τὰς ἀπευθυνομένας σοι παρακλήσεις περὶ πνευματικῆς θεραπείας.

«Πῶς; Εἶνε τοῦτο δυνατὸν κατὰ τὴν ἡμετέραν σοσιαλιστικὴν ἐποχήν, καθ' ἣν τοὺς ζηλωτὰς ποιμένας ἐξυβρίζουσι, διώκουσι καὶ ἀποκτείνουσι;» Μάλιστα καὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν τοῦ φόνου καὶ τῆς ἀθεΐας δύνασαι νὰ ἐπιτύχῃς τοῦτο, ἐπειδὴ πιστοὶ καὶ προσευχόμενοι ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἀσυγκρίτως περισσότεροι ἢ ἄθεοι, καὶ μάλιστα μετὰ μεγαλειτέρας προθυμίας

ἢ πρότερον θὰ προσέλθωσιν οὗτοι παρὰ τὸ ὑποπόδιον τοιούτου ἱερέως, ὅστις τὴν ἐξομολόγησιν αὐτῶν δέχεται οὐχὶ ὡς ὀρθολογιστής, ἀλλ' ὡς ἀγαπῶν καὶ συμπάσχων πατήρ, — πρὸς τοιοῦτον ποιμένα, καὶ τοιοῦτοι ἠναγκασμένοι εἴμεθα νὰ ὦμεν πάντες οἱ λαβόντες τὴν χάριν τῆς χειροτονίας καὶ ὀφείλοντες νὰ ἔχωμεν τὸ αὐτὸ αἴσθημα, ὅπερ καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἀπόστολος: ***μειζοτέραν ταύτης οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα*** (3 Ἰω. 4). Βεβαίως, ἀπὸ ἐπαφῆς μετὰ ἀνθρώπων ἀναξίων, υἱῶν ἀντιλογίας, ὁ ποιμὴν δὲν θὰ εἶνε ἐλεύθερος, καὶ κατὰ τὴν τέλεσιν ἔτι τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως, ἀλλ' ἡ ψυχή σου ὀφείλει νὰ ᾖ πλήρης χαρᾶς διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ὑπακοῆς καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃς τοὺς λόγους τοῦ ψαλμοῦ: ***Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι.*** Πάντας τοὺς ἀσεβεῖς δὲν θὰ ἐπιστρέψῃς, ἐπειδὴ καὶ τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου ἐχύθη ***περὶ πολλῶν***, ἀλλ' οὐχὶ πάντας ὡδήγησε πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: ***ἐγενόμην τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ἵνα πάντως τινὰς σώσω*** (Α´ Κορ. 9, 22). Τοῦτο οὕτως ἔχει· ἀλλὰ παρὰ ταῦτα τὸ ἐμπόδιον πρὸς δόκιμον ἐκπλήρωσιν τῆς πνευματικῆς κλήσεως εὕρηται οὐχὶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ἐκτὸς σοῦ, ἀλλ' ἐν σοὶ αὐτῷ, ἐὰν σὺ δὲν θέλῃς νὰ ἐπιληφθῇς τοῦ ἁγίου τούτου ἔργου ὡς ἐντέλλεται ὁ Κύριος.

— Βεβαίως, ἔχεις δίκαιον ἀπαντῶσί μοι πολλοὶ πνευματικοί: βεβαίως, ἐὰν ἤμην ἅγιος, ἐὰν ἠδυνάμην νὰ διαυγάσω τὴν καρδίαν μου διὰ τοιαύτης συμπαθείας πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τοιαύτης πίστεως θὰ ἐπετύγχανον, χάριτι Θεοῦ, πᾶν ὅ,τι τὴν στιγμὴν ταύτην μοι ἀναπτύσσεις. Ἀλλὰ δὲν μᾶς ἐδίδαξαν τοῦτο. Ἡ ψυχή μου εἶνε σκληρά. Ἐγὼ καὶ νὰ προσευχηθῶ σχεδὸν οὐδέποτε ἐγνώρισα μετὰ θερμότητος καὶ ταπεινώσεως, νὰ ἀποκτήσω δὲ τοιαύτην εὐαγγελικὴν ἀγάπην πρὸς ἀνθρώπους, παρὰ τῶν ὁποίων συνεχῶς ἐξυβρίζομαι, — τοῦτο ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις μου, καὶ περὶ τοῦ ὑποχρεωτικοῦ δι' ἐμὲ τῆς τοιαύτης διαθέσεως οὔτε ἐγώ ποτε ἐσκέφθην, οὔτε οἱ συνάδελφοί μου καὶ οἱ συγγενεῖς ὁμιλοῦσι.

Ἀναμένω τοιαύτας ἀπαντήσεις παρὰ πολλῶν, μάλιστα παρὰ λίαν πολλῶν εἰλικρινῶν ἱερέων, ἀλλ' οὐχὶ ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ δυστυχία αὐτῶν, καὶ ἡ θλῖψις τοῦ ποιμνίου. Ἐὰν τοιαύτη ὁμολογία προέρχεται ἐκ σοῦ ἐν πνεύματι αὐτοκατηγορίας, ἐὰν μετὰ καρδίας τεθλιμμένης ἔχεις εἴπῃ τοὺς λόγους τούτους, ἡ δυστυχία σου δὲν εἶνε μεγάλη. Φοβερὸν εἶνε ἄλλο τι, ἐὰν μετὰ ὑψηλόφρονος περιφρονήσεως καὶ χλευασμοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην μετάνοιαν, πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ πλησίον, εἶπας τοιούτους λόγους· ἐὰν δὲ μετὰ ταπεινότητος καὶ λύπης περὶ ἑαυτοῦ, τότε καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει: ***ὅτι ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.***

Ὅσον βαθύτερον θὰ κατανοήσῃς ὁπόσον μακρὰν εὑρίσκεσαι ἀπὸ τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς τὰ πάντα ὑπομενούσης ἀγάπης καὶ συμπαθείας, διὰ τοῦ ὁποίου ὀφείλει νὰ ᾖ πεπληρωμένος ὁ ποιμὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅσον περισσότερον θὰ κλαύσῃς διὰ τὴν σκλήρυνσιν τῆς καρδίας σου, τόσον πλησιέστερον πρὸς σὲ θὰ εἶνε ἡ θεία χάρις, τόσον περισσότερον προσιτὴ θὰ εἶνε ἡ ψυχή σου εἰς φωτεινοὺς ἀπαυγασμούς. Ἡ σκέψις θὰ σοὶ ἐμβάλλῃ λόγους ἀποθαρρύνσεως: «λοιπόν, πῶς εἶνε δυνατὸν σύ, τραχύς, εὐερέθιστος καὶ φίλαυτος ἄνθρωπος νὰ δέχησαι εἰς τὴν καρδίαν σου ἁμαρτίας ἀλλοτρίας ὡς ἰδικάς σου τοιαύτας, καὶ νὰ σταυρώνησαι ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ὁμοῦ μετὰ παντὸς ἐξομολογουμένου ὑπὸ τὴν κόπωσιν τοῦ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔργου τῆς ἐξομολογήσεως; Ἄκουσον τὸ ἁμάρτημα, ἀνάγνωθι τὴν ἄφεσιν, καὶ πλέον τούτου, ἀδιάφορον, τίποτε δὲν θὰ δυνηθῇς νὰ ἐπιτελέσῃς». Σὺ δὲ ἀπάντησον εἰς τὴν σκέψιν: εἰμπορῶ νὰ εἶμαι τοιοῦτος ἐν τῇ πραγματικότητι, νὰ εἶμαι ἀνίκανος εἰς τὸ νὰ ἀνταποκριθῶ ὡς ἐμπρέπει εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ἔργου τοῦ ποιμένος καὶ διὰ τὰ περισσότερα ἐκ τῶν πνευματικῶν τέκνων μου νὰ φανῶ τυπικὸς μόνον μάρτυς τῆς μετανοίας αὐτῶν. Θὰ προσπαθήσω ὅμως νὰ ποιήσω ὅ,τι θὰ δυνηθῶ, τ. ἔ. ὅ,τι θά μοι βοηθήσῃ ὁ Κύριος. Καὶ ἰδοὺ θὰ ἀρχίσω ἐκ τούτου: θὰ παρακαλέσω τὸν Κύριον νά μοι δώσῃ σύνεσιν, νὰ πραΰνῃ τὴν καρδίαν μου καὶ νὰ παράσχῃ μοι πνεῦμα συμπαθοῦς ἀγάπης καὶ χειραγωγοῦ σοφίας διὰ νὰ διδάσκω τὰ πνευματικά μου τέκνα πῶς νὰ ἀγωνίζωνται κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἐπὶ πλέον δὲ ἐγκαίρως θὰ προσπαθήσω καὶ τὴν ἐξωτερικὴν τάξιν τῆς ἐξομολογήσεως νὰ κανονίσω οὕτως, ὥστε νὰ δύναμαι νὰ διαθέτω περισσότερον καιρὸν δι' ἕκαστον πιστόν, καὶ νὰ διδαχθῶ ὁ ἴδιος ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων πῶς νὰ χειραγωγῶ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῆς μεταξὺ καλοῦ καὶ κακοῦ.

Ἐὰν σταθερῶς ἐμμείνῃς ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἀποβῇς ἄριστος πνευματικὸς ἰατρὸς τῶν πιστῶν. Μόνον τήρει τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ μὴ ἀποθαρρύνεσαι, ὅταν ἡ ἐγειρομένη ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀνυπομονησία, ἡ ταραχὴ καὶ ἡ κόπωσις ἀρχίσωσι νὰ ἐκπειράζωσί σε κατὰ τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν κατ' ἀρχὰς ἔστω καὶ μετά τινων ἐκ τῶν πολλῶν ὁμιλήσῃς ἀπὸ ψυχῆς, πατρικῶς καὶ ἀδελφικῶς, καὶ ἀκολούθως φέρῃς πρὸς τὸν Θεὸν εἰλικρινῆ μετάνοιαν ἐπειδὴ οὐχὶ πρὸς πάντας ἐφάνης πνευματικὸς πατήρ, εἰς τὴν ἑπομένην ἐξομολόγησιν θὰ ἔλθῃς περισσότερον ὥριμος πνευματικῶς, μετὰ περισσότερον πραείας καρδίας, μετὰ περισσότερον σαφοῦς πίστεως εἰς τὴν κεχαριτωμένην δύναμιν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοιουτοτρόπως βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον θὰ αὐξάνῃς εἰς ἄνδρα τέλειον, αὔξων καὶ τὰ πνευματικά σου τέκνα εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

4. *Οἱ ἐξωτερικοὶ ὅροι τῆς λογικῆς ἐξομολογήσεως.*

᾿Ανάγκη νὰ γίνηται ἡ ἐξομολόγησις κατὰ τρόπον καλλίτερον παρ᾿ ὅ,τι γίνεται τώρα ἐν ταῖς πλείοσι τῶν ὀρθοδόξων ἐνοριῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συμβαίνει νὰ ἐξομολογῇ ὁ ἱερεὺς 400 ἢ 600 ἀνθρώπους, τελεῖται δὲ ἡ ἐξομολόγησις διαρκουσῶν μόνον πέντε ἢ ὀκτὼ ἡμερῶν καθ᾿ ὅλον τὸν ἐνιαυτόν.

«Καὶ δύσκολον, διαβεβαιοῦσί μοι οἱ πνευματικοί, καὶ νὰ μεταβάλωμεν τὴν τάξιν ταύτην ἀδύνατον· προσεπάθησα νὰ αὐξήσω τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τῆς ἐξομολογήσεως ἀπὸ τοῦ πρώτου ἤδη ἔτους τῆς ἱερατικῆς μου διακονίας, ἀλλ᾿ οἱ ἐνορῖται δὲν μὲ ἤκουσαν». — Προθύμως πιστεύω σοι, ἀγαπητὲ συνάδελφε: τὰ ἔθιμα τῆς ζωῆς τῶν χωρικῶν τηροῦνται ἰσχυρῶς, ὁ χωρικὸς δεσμεύεται ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ὑπὸ πολλῶν ὅρων τῆς οἰκοδεσποτικῆς καὶ οἰκογενειακῆς ζωῆς, τοὺς ὁποίους αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ δὲν θὰ μεταβάλωσιν ἐὰν ὁ νέος ἱερεὺς περιορισθῇ, ἀρχομένης τῆς νηστείας, εἰς τὴν δήλωσιν ὅτι οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ κοινωνήσωσι δύνανται νὰ προσέλθωσι πρὸς ἐξομολόγησιν καὶ Τρίτην καὶ Τετάρτην.— Οὐχὶ τέσσαρας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐξομολογήσεως πρέπει νὰ συμβουλεύῃς τοὺς ἐνορίτας σου ὅπως ἐξομολογῶνται ὄχι μόνον κατὰ τὰς τέσσαρας ἢ ἑπτὰ Παρασκευὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τὴν παραμονὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. ᾿Απὸ τῶν Χριστουγέννων ἤδη ἄρχισον νὰ ὁμιλῇς ὁποίαν σημασίαν διὰ τὴν ψυχὴν ἔχει ἡ ἤρεμος ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν, ἔστω καὶ δεκάλεπτος ἢ πεντάλεπτος συνομιλία μετὰ τοῦ πνευματικοῦ πατρός. ᾿Ενωρίτερον διασάφησον ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη οἱ ἐνορῖται νὰ ἐξομολογῶνται ἐξάπαντος τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας τῆς κοινωνίας τῶν ἀχράντων μυστηρίων, οὐδὲ νὰ κοινωνῶσιν ἐξάπαντος τὸ Σάββατον. Εἰπὲ αὐτοῖς ὅτι νὰ κοινωνῶσι δύνανται καὶ κατὰ τὰς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων καὶ κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς Τεσσαρακοστῆς. Ἴσως κατὰ τὴν πρώτην νηστεῖαν οὐχὶ πολλοὶ νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς ἐξηγήσεώς σου, ἀλλ᾿ ἐκεῖνοι οἵτινες θὰ προσέλθωσι νὰ ἐξομολογηθῶσιν οὐχὶ τὴν Παρασκευὴν ἀλλ᾿ ἐνωρίτερον, θὰ διηγηθῶσιν εἰς τοὺς ἄλλους ὁπόσον κατανυκτικὸν δι᾿ αὐτοὺς ἦτο νὰ διανοίξωσιν ἔμπροσθεν τοῦ πνευματικοῦ τὴν ψυχὴν αὐτῶν, πῶς ὁ ἱερεὺς ἐντελῶς ἀφήρεσε τὸ βαρὺ φορτίον ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτῶν καὶ τοὺς ἐδίδαξε νὰ ἀπέχωσι τῆς ἁμαρτίας. Τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἢ τὴν ἀκολουθοῦσαν νηστεῖαν, τ. ἔ. τὴν νηστεῖαν τῶν ῾Αγίων ᾿Αποστόλων ἢ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοκόκου, θὰ εὑρεθῶσι πολλοὶ μιμηταὶ τῶν χριστιανῶν τούτων, καὶ σὺ αὐτός, ἀποκτήσας παρὰ ἀνθρώποις φήμην ἐμπείρου καὶ οἰκοδομητικοῦ πνευματικοῦ, θὰ ἔχῃς πλήρη δυνατότητα νὰ καθορίζῃς τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας τῆς ἐξομολογήσεως κατὰ τὴν ἰδικήν σου κρίσιν, ἀρκεῖ μόνον ἐγκαίρως νὰ δηλοῖς τοῦτο εἰς

τοὺς ἀνθρώπους καὶ τακτικῶς νὰ ἐμφανίζησαι κατὰ τὰς ὡρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας πρὸς ἐξομολόγησιν.

Τὴν ἐξομολόγησιν ὀφείλεις ἑκάστοτε νὰ προπαρασκευάζῃς διὰ διεξοδικοῦ καὶ ἐνθουσιώδους κηρύγματος, καὶ δὴ οὐχὶ ἑνός. Κατὰ τὸ πρῶτον τοιοῦτον κήρυγμα νουθέτει τοὺς ἀνθρώπους νὰ μετανοήσωσιν εἰλικρινῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ εἰλικρινῶς νὰ ἀποκαλύψωσι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ. Κατὰ τὸ δεύτερον, τὸ ὁποῖον θὰ ἀπαγγείλῃς κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν εὐχῶν τῆς ἐξομολογήσεως, ὑπόμνησον ὁποῖα ἐπιτίμια ὡρίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, καὶ ἀνάγνωθί τινα ἐκ τοῦ Εὐχολογίου (π. χ. διὰ τὴν πορνείαν ἀποχὴν ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἐπὶ ἔτη ἑπτά, διὰ τὴν μοιχείαν ἐπὶ δεκαπέντε, διὰ τὴν κατάργησιν τῆς νηστείας ἐπὶ δύο)· ἀκολούθως ἀναγίνωσκε ἐκεῖνα τὰ χωρία ἐκ τοῦ Νομοκάνονος παρὰ τῷ Εὐχολογίῳ, δι' ὧν ἐπιτρέπεται ὁ περιορισμὸς τῶν ἐπιτιμίων δι' εἰλικρινῆ μετάνοιαν, νηστείαν, ἐλεημοσύνην, εἴσοδον εἰς τὸ μοναχικὸν στάδιον, καὶ ἐξήγει ὅτι ἄνευ τῶν ὅρων τούτων, τ. ἔ. ἄνευ βαθείας συντριβῆς τῆς καρδίας καὶ ἄνευ ἀγώνων, τοὺς περισσοτέρους ἴσως τῶν παρισταμένων αἱ ἁμαρτίαι θὰ ἀπεῖργον ἀπὸ τῆς θείας μεταλήψεως, ἂν δὲ οἱ σύγχρονοι ἱερεῖς τολμῶσι νὰ ἀναλάβωσιν ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἐπιτρέποντες αὐτοῖς τὴν θείαν μετάληψιν, τοῦτο συμβαίνει διὰ τὴν γενικὴν διαφθορὰν τῶν χριστιανικῶν ἠθῶν καὶ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ἐπειδὴ ὁ ἀγὼν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κατέστη τώρα ἀσυγκρίτως δυσκολώτερος διὰ τοὺς υἱοὺς τῆς Ἐκκλησίας ἢ πρότερον, ὅτε κοινὸς ἐπεκράτει ἐνθουσιασμὸς διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀμοιβαίως παρώτρυνον ἀλλήλους εἰς τὸν ἀγῶνα, αἰσχυνόμενοι ὁ εἷς ἐνώπιον τοῦ ἄλλου διὰ τὴν ἁμαρτίαν· τώρα ἡ σχέσις τῆς κοινωνίας πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὸ ἀγαθὸν εἶνε τοῦτ' αὐτὸ ἀντίθετος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ περιορισθῶσίν πως τὰ ἐπιτίμια, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ ἐπιτρεπομένου ἵνα καὶ ὁ ἱερεὺς μὴ συγκαῇ ἐν τῷ αὐτῷ πυρὶ μετὰ τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἐπέτρεψε τὴν κοινωνίαν. Γενικῶς, ἀναγίνωσκε ἐξάπαντος κατὰ τὸ κήρυγμα τοῦτο ὅσα διαλαμβάνονται ὑπὸ τὸν τίτλον: **λέγει αὐτῷ**, καὶ εἰς τὰς τρεῖς παραγράφους **καὶ τούτῳ πρόσεξον**, αἵτινες ἐπισυνάπτονται εἰς τὸ κεφάλαιον **συμβουλὴ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς πρὸς τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ τέκνον**, ἀκολούθως δὲ ἀναγίνωσκε καὶ τὴν ὑπόμνησιν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν· **πῶς πρέπει ὁ πνευματικὸς πατὴρ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ κατὰ τοὺς ἐξομολογουμένους**, τὴν στηριζομένην ἐπὶ τῶν διατάξεων τῆς Α΄ καὶ Β΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐπὶ τοῦ 75 κεφαλαίου τοῦ Βλαστάρεως [1]). Μετὰ ταῦτα, πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων, ὑπενθύ-

1) Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Κιέβου Ἀντώνιος συγγράφων τὴν παροῦσαν

μισον εἰς τοὺς παρισταμένους τὴν ἀναντίρρητον ἐκείνην ἀλήθειαν ὅτι καίτοι ὁ πνευματικὸς ἔχει τὴν μεγάλην τόλμην νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν κοινωνίαν εἰς μεγάλους ἁμαρτωλοὺς μετανοήσαντας εἰλικρινῶς, οὐχ' ἧττον ὅμως στερεῖται οὗτος τοῦ δικαιώματος νά ποιήσῃ τοῦτο διὰ χριστιανοὺς μὴ ἀναγνωρίζοντας τὸ ἁμαρτωλὸν ἐνσυνειδήτου τινὸς ἁμαρτήματος αὐτῶν, ἢ ἀναγνωρίζοντας μὲν τοῦτο ὡς τοιοῦτον, μὴ ἀποφασίζοντας δὲ νὰ ἀπόσχωσιν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἐπιθυμοῦντας νὰ ἐξακολουθῶσι τὴν ἁμαρτωλὸν αὐτῶν κατάστασιν, π. χ. τὴν πανάνομον συμβίωσιν. Ἡ λύσις τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἡ κοινωνία τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἔχουσιν ἔννοιαν μόνον ὅταν ὑπάρχῃ ἀπόφασις ἐξόδου ἐκ τῆς ἐγκληματικῆς, ἁμαρτωλοῦ καταστάσεως καὶ διορθώσεως τῆς ζωῆς. Ἄνευ τοῦ ὅρου τούτου ἡ κοινωνία θὰ εἶνε νέον καὶ βαρὺ ἁμάρτημα καὶ διὰ τὸν μὴ ἐπιθυμοῦντα νὰ διορθωθῇ ἁμαρτωλὸν καὶ διὰ τὸν ἐπιτρέψαντα εἰς αὐτὸν τὴν θείαν κοινωνίαν πνευματικόν.

Νὰ κοινωνῇς τοὺς χριστιανοὺς προσπάθει οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν Μεγάλην Νηστείαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας, κατὰ τὴν Μεγάλην δὲ Νηστείαν οὐχὶ μόνον κατὰ τὰ Σάββατα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς Τετάρτας καὶ τὰς Παρασκευὰς καὶ τὰς Κυριακάς, καὶ κατὰ τὸν Εὐαγγελισμὸν καὶ τὴν Μεγάλην Πέμπτην καὶ τὰς ἑορτίους ἡμέρας καθ' ἃς τελεῖται λειτουργία τῶν Προηγιασμένων. Ἢ ποίει οὕτω ἢ πείθει αὐτοὺς νὰ ἐξομολογῶνται οὐχὶ μόνον τὴν παραμονὴν τῆς θείας μεταλήψεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας. Τότε κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἡ καρδία σου δὲν θὰ ἔχῃ τὸ ἀνήσυχον αἴσθημα: πῶς θὰ δυνηθῶ μέχρις ἑσπέρας νὰ ἀπολύσω πάντας τοὺς 400 ἀνθρώπους, τοὺς προσελθόντας νὰ ἐξομολογηθῶσι;

Τὴν προσοχήν σου στρέψον καὶ εἰς τοῦτο, ὅπως ὁ προσερχόμενος νὰ ἐξομολογηθῇ ἐξάπαντος ἀκούσῃ τὰς εὐχὰς τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τὴν ἔντυπον νουθεσίαν ἐκ τοῦ Εὐχολογίου: ***ἰδού, τέκνον, ὁ Χριστὸς ἀοράτως παρίσταται.*** Βεβαίως θὰ ἔπρεπε πάντα ταῦτα νὰ ἀναγινώσκῃς εἰς ἕκαστον προσερχόμενον. ἀλλὰ διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς τούτου ἐφαρμογῆς, ἀνάγκη νὰ ἀναγινώσκῃς τὰς εὐχὰς ταύτας μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν διὰ πάντας καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην οὐχὶ πάντες οἱ ἐξομολογηθέντες παρίστανται ἐν τῷ ναῷ ν' ἀναγινώσκῃς τὰς εὐχὰς ταύτας κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν ναὸν νέων ὁμίλων λαοῦ διαρκούσης ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἔπειτα, ἐὰν ἐπὶ ὥρας τινὰς ἐν τῷ ναῷ ἢ περὶ τὸν ναὸν ἀναμένει σειρὰ ὅλη πλήθους ἀνθρώπων, τότε σεβάσμιος ἐνορίτης ἢ ἱεροσπουδαστὴς ἢ μαθητὴς ἃς ἀναγινώσκωσιν ἀλληλοδιαδόχως πατερικὰς συμβουλὰς ἢ βίους ἁγίων, προη-

---

μελέτην ὑπ' ὄψει αὐτοῦ βεβαίως εἶχε τὸ Εὐχολόγιον τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ ἀκολουθία τῆς ἐξομολογήσεως εἶνε πολὺ ἐκτενεστέρα τῆς τοῦ ἡμετέρου Εὐχολογίου.

γουμένως καθορισθέντων, ἤ τι ἰδιαζόντως ὠφέλιμον, τὸν λόγον π. χ. Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας ***περὶ θανάτου καὶ φοβερᾶς κρίσεως***, καὶ τὸν κατακεχωρισμένον ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ Ψαλτῆρι. Ὅταν τὸν λόγον τοῦτον ἀναγινώσκωσι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς εὐλογίας τοῦ πλήθους μετὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς ἡμέρας τοῦ ἐξιλασμοῦ (ὅστις διαρκεῖ περὶ τὰς δύο ὥρας), πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ, λαβόντες ἤδη τὴν εὐλογίαν, δὲν ἐξέρχονται ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ μετὰ δακρύων ἀκούουσι τοὺς λόγους τοῦ Ἁγίου. Μετὰ τῆς αὐτῆς κατανύξεως οἱ χριστιανοὶ ἀκούουσι κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τὸν βίον τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας.

Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἐξομολογουμένων δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἀναγινώσκῃς εἰς ἕνα ἕκαστον τὰς προκαταρκτικὰς εὐχὰς τῆς ἐξομολογήσεως, ἀλλ' ἐξάπαντος ἀναγίνωσκε ἐπὶ ἑνὸς ἑκάστου τὴν κυριωτέραν ***Κύριε ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας τῶν δούλων Σου***, καὶ μὴ σκέπτεσαι ὅτι μυστηριακὴ εὐχή, τὴν ὁποίαν μόνην ἀναγινώσκουσι σχεδὸν οὐχὶ οἱ πλείονες τῶν πνευματικῶν, εἶνε ἡ ἀκόλουθος: ***Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστός***, διότι ἡ εὐχὴ αὕτη εἰσήχθη παρ' ἡμῖν οὐ πρὸ πολλοῦ, οὐχὶ πρὸ 300 ἐτῶν, καὶ δὲν ἀπαντᾷ παρ' Ἕλλησι, οὐδὲ παρὰ τοῖς ὁμοπίστοις, ἐλθοῦσα πρὸς ἡμᾶς ἐκ τῶν καθολικῶν. Βεβαίως, πρέπει καὶ τώρα αὕτη νὰ ἀναγινώσκηται, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἐπὶ ἑκάστου χριστιανοῦ ἡ εὐχή, τὴν ὁποίαν καθώρισεν ἡ Οἰκουμενικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἁγίων πατέρων ἢ καὶ αὐτῶν τῶν ἀποστόλων.

Ἐκτὸς τούτου, ἐπεξήγει καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐξομολογήσεως εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὀφείλουσιν ἐξάπαντος νὰ ἀναγνώσωσιν ἢ μετ' εὐλαβείας νὰ ἀκούσωσι ὅλην τὴν ἀκολουθίαν τῆς θείας μεταλήψεως, καὶ μετὰ τὴν θείαν κοινωνίαν τὰς εὐχαριστηρίους εὐχάς, ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ κοινωνία θὰ εἶνε εἰς κρίσιν καὶ κατάκρισιν, ὡς τῷ Ἰούδᾳ.

(Ἀκολουθεῖ)

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

80) ΑΝΘΙΜΟΣ Γ΄

«Ἔστω γνωστὸν καὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου ὅτι τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κυροῦ **Εὐγενίου** ὑπὸ σωματικῆς χρονικῆς ἀσθενείας τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος τῇ κζ΄ τοῦ παρελθόντος μηνός, συγκροτηθείσης ἐφεξῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν τε ἐνδημούντων ἱερωτάτων συναδελφῶν, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τῶν λοιπῶν. ἐνταῦθα ὀρθοδόξων χριστιανῶν μελῶν, ἐν ἀδείᾳ τοῦ κραταιοῦ δεβλετίου περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθέρας τοῦ διαδόχου ἐκλογῆς, κοινῇ πάντων γνώμῃ καὶ ὁμοφώνῳ συγκαταθέσει προσεκλήθημεν ἡμεῖς ἐπὶ τὴν τηλικαύτην πνευματικὴν ἀρχὴν καὶ δι᾽ εὐμενοῦς τοῦ βασιλείου κράτους ἐπινεύσεως ἀπαλλαγέντες περιεβλήθημεν τὸ βασιλικὸν τῆς νέας πατριαρχείας καββάδιον....». Ταῦτα δι᾽ ἐγκυκλίου αὐτοῦ (15 Αὐγ. 1822) ἀνεκοίνου πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ θρόνου ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος **Ἄνθιμος Γ΄**, ὅστις ἀπὸ τῆς φυλακῆς τοῦ Μποστανδζήμπαση, μετὰ ἑπτάμηνον ἐκεῖ περιορισμὸν συνεπείᾳ τῶν τότε γεγονότων, κληθεὶς ἐπὶ τὴν πηδαλιουχίαν τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως τὴν ἑπομένην τοῦ θανάτου τοῦ Εὐγενίου, ἤτοι τὴν **28 Ἰουλίου**, καὶ «περιβληθεὶς τὸ πανέκλαμπρον καββάδιον ἐνιδρύνθη σήμερον ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν ἀποστολικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αωκβ΄, **ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ λ΄**, ἡμέρᾳ Κυριακῇ», καθὰ ἀναφέρεταί που. Ἡ πατριαρχεία αὐτοῦ φαίνεται δυσαρεστήσασα ἱκανοὺς τῶν ταγῶν τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες κατόπιν ἀναφορᾶς πρὸς τὴν βασιλείαν ἐπέτυχον **τῇ 8 Ἰουλίου 1824** τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπομάκρυνσιν τοῦ πατριάρχου, ὅστις ἐπιδοὺς τὴν **ἑπομένην** ἔγγραφον παραίτησιν καὶ ὁδηγηθεὶς κατ᾽ ἀρχὰς εἰς Σκούταρι, ἀπεστάλη εἶτα ἐκεῖθεν ἐξόριστος εἰς Καισάρειαν περιορισθεὶς ἐν τῇ ἐκεῖ ἱ. μονῇ τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Μετὰ ἐπανειλημμένα διαβήματα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πο-

λιτείαν ἐξεδόθη (ἀρχὰς 8/βρ. 1830) βασιλικὸς ὁρισμὸς περὶ ἐγκαταβιώσεως τοῦ Ἀνθίμου ἐν Σμύρνῃ, ἔνθα καὶ ἀπέθανε τῇ 13 Αὐγ. 1842 ταφεὶς ὄπισθεν τοῦ ἱ. βήματος τοῦ ἱ. ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατριάρχου, οὗτινος ἡ προσωπογραφία ἐσώζετο ἐν τῷ ἐπιτροπικῷ τοῦ ὡς ἄνω ἱ. ναοῦ, ἀνεγινώσκοντο : [168]).

Ἀκάματος τέο κασιγνήτιο Νικολάοιο,
σπουδῇ σῆμ᾽ αἰὼν δείματο σοί,
θύτα, Σμύρνης πρὶν ἕδραν Ἄνθιμε
ἀγλαΰναντ᾽ ἐρίτιμον, παγκοίνου σκάφους εὖ τ᾽ ἰθὺ
ναντ᾽ οἴακας, ἀλλ᾽ ἱερὸν ὕστατα μητρὶ λίπες
χθονὶ γήραϊ σκῆνος,
ναίει δὴ πνεῦμα οὐρανὸν ὑψιφαῆ,
ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωμβ΄ Αὐγούστου ιγ΄.

* * *

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Ἀνθίμου Γ΄ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος [169]).

† Οὐκ᾽ ἔστιν ἀφ᾽ ὅτου τῶν ἀνθρωπίνων συστημάτων . . . . . τὸ δέ γε φυλάττειν ὠφελιμώτερον. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἤδη ὁ τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ, ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου προϊστάμενος κύριος Εὐγένιος νόσῳ χαλεπωτάτῃ προσπαλαίσας τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μετέστη μονάς, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ ἔνθεος διακόσμησις ἀπελείφθη ἐστερημένη τῆς πρωτίστης ταύτης ἀρχῆς, διὰ ταῦτα ἡμεῖς οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς εὐμενεστάτῃ ἀδείᾳ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ κραταιοῦ δεβλετίου (ὅπερ Κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάττοι καὶ περιέποι ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, καθυποτάττων ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον), τῇ εὐχαρίστῳ συγκαταθέσει καὶ γνώμῃ τοῦ τε πανευγενεστάτου ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου, καὶ παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, τῆς χορείας τῶν τιμιω-

---

[168]) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΙΓ΄ 193. 194. ΙΔ΄ 20. ΙΕ΄ 230. ΙΖ΄ 36. Κ΄ 200. — ***Μ. Γεδεὼν*** πατρ. ἱστορ. μνημεῖα κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 7 ἑξ. 39. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β΄ 316. ΚΕ΄ 493. — Πρὸς τούτοις ὅρα καί : ***Μαθᾶ*** 288. — ***Κούμα*** ΙΒ΄ 513. — ***Βυζ.*** Β΄ 545. — ***Γεδεὼν*** Π. Πίν. 686. — ***τοῦ αὐτοῦ*** καν. διατ. Α΄ 416. Β΄ 173. — **Vailhé** σ. 1313-1435. — **Diction.** d'ist. et de géogr. ἔκδ. Letouzey III. 532. — ***Μ. Ε. Ἐγκ.*** Δ΄ 721. — ***Θεολ.*** Δ΄ 182. — ***Ὀρθοδ.*** Γ΄ 29. — ***Κ. Δελικάνη*** περιγρ. κατάλ. κλπ. σ. 25. 26. — ***τοῦ αὐτοῦ*** ἐκκλ. ἔγγραφα Β΄ σ. 237 ἑξ. 516 ἑξ. 607 ἑξ. Γ΄ σ. 516 ἑξ. 722 ἑξ. — **A. Didot** notes κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 133. — Ἐκκλ. ἱστ. ***Φ. Βαφείδου*** Γ΄ β΄ 222. — ***Χρυσσαλὶς*** περ. ἐν Ἀθήναις τόμ. Δ΄ 126. — Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύψεως ὑπὸ ***Γ. Λαμπράκη***. Ἀθῆναι. 1909. σ. 168. 225. — ***Κωνστ. τοῦ ἐξ Οἰκονομων*** τὰ σωζόμενα φιλολ. τόμ. Α΄ σ. 347. 473 ἑξ.

[169]) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΙΔ΄ 21. — Τὸ προοίμιον τοῦ « ὑπομνήματος » ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ Καλλινίκου Δ΄, ὡς ἐν σημ. 157.

τάτων τοῦ κοινοῦ ἐπιτρόπων, τῶν προκρίτων ἑκάστου ἐσναφίου καὶ παντὸς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος, συνελθόντες κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, εἰς εὕρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἁρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεξομένου τὸν ἁγιώτατον πατριαρχικὸν ἀποστολικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον καὶ ἀξίως ἐπιτραπησομένου τοὺς πνευματικοὺς οἴακας τοῦ παγκοίνου τούτου σκάφους τῆς ἐκκλησίας, τοῦ ἐν τῷ πελάγει τῶν περιστάσεων ἐγκινδυνεύοντος, καὶ ἐπιστημόνως αὐτὸ διοικήσαντος διὰ τῆς θείας συναντιλήψεως καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τούτῳ συνδιασκεψάμενοι, κοινῇ πάντων γνώμῃ ἐξελεξάμεθα τῶν ἄλλων ὡς πάσαις κεκοσμημένον ταῖς ἀρεταῖς καὶ πρὸς ἣν ὁ θεῖος Ἀπόστολος καθυπογράψας παρέδωκεν ἡμῖν εἰκόνα ἀπηκριβωμένον· καὶ πρῶτον ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ σεβάσμιον γέροντα ἅγιον Χαλκηδόνος, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης Βιθυνίας, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸν καὶ περιπόθητον ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν κύριον κύριον Ἄ ν θ ι μ ο ν, β^ον^ δὲ τὸν Παρθένιον καὶ γ^ον^ τὸν Γεράσιμον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας εἰς διηνεκῆ ἔνδειξιν καὶ μόνιμον παράστασιν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αωκβ΄ κατὰ μῆνα Ἰούλιον, ἐπινεμήσεως ι΄.

† ὁ Καισαρείας ***Ἰωαννίκιος*** — † ὁ Ἡρακλείας ***Ἰγνάτιος*** — † ὁ Κυζίκου ***Κωνστάντιος*** — † ὁ Βερροίας ***Ζαχαρίας*** — † ὁ Λαρίσης ***Μελέτιος*** † ὁ Ἀγκύρας ***Μεθόδιος*** — † ὁ Γάνου ***Λεόντιος*** — † ὁ Λήμνου ***Μακάριος*** — † ὁ Φαναρίου καὶ Φερσάλων ***Ἰωακείμ.***

*
* *

Παραίτησις Ἀνθίμου Γ΄ 170).

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τῆς παρούσης αὐτῆς ἐνυπογράφου οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως δῆλον ποιεῖται, ὡς ἐκ νεαρᾶς ἡμῶν ἡλικίας διατελέσαντες ἐν ὑπουργήμασι καὶ ἐκδουλεύσεσι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας καὶ παρ᾿ οἷς ἐτύχομεν δουλεύοντες σεβασμιωτάτοις ἡμῶν γέρουσιν ἀοιδίμοις πατριάρχαις, τῷ τε κυρῷ Νεοφύτῳ, τῷ κυρῷ Γερασίμῳ καὶ τῷ κυρῷ Γρηγορίῳ πιστῶς καὶ εἰλικρινῶς καὶ προθύμως τὰ οἰκεῖα προσφέροντες καὶ βαθμοὺς ἀμείψαντες ἐκκλησιαστικούς, ἀνήχθημεν τέως εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας Σμύρνης ἀποκατέστημεν προστάτης, εἰς ἣν καὶ χρόνους περίπου τοὺς εἴκοσι τέσσαρας ἀρχιερατεύσαντες, τῶν ἐπικειμένων ἡμῖν πνευματικῶν χρεῶν ὅση δύναμις ἐχόμενοι ἀκριβῶς, ἐσχάτως ἐν τῇ τῶν καιρικῶν ἀνωμαλιῶν ρήξει ἐγκαθειρχθέντες ἐκεῖσε, εἶτα δὲ ψήφῳ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸν θρόνον τῆς Χαλκηδόνος προβιβασθέντες, αὖθις τε ἑπταμηνίαν ἐν τῇ τοῦ ποστανδζήπαση φυλακῇ διατρίψαντες, ἀνήχθημεν γνώμῃ κοινῇ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἔνθα ἤδη διετίαν τοὺς πνευματικοὺς οἴακας ἐγκεχειρισμένοι, τά τε πατριαρχικὰ ἡμῶν καθήκοντα καὶ ἐπικείμενα χρέη ἀόκνως ἐκπληροῦντες πρὸς τὸ ὑψηλὸν καὶ κραταιὸν δεβλέτι, πρὸς τὴν ἱερὰν ἀδελφό-

170) ***Κώδ. Π. Ἀρχ.*** ΙΔ΄ 58.

τητα καὶ τὰ πνευματικὰ τέκνα ἡμῶν, τοὺς εὐλογημένους χριστιανούς, πρόθεσιν σκοπιμωτάτην ἔχοντες καὶ προστήσαντες μὴ πρὸς τὸ ἴδιον ἢ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἀφορᾷν. Ἐπειδή, οὕτω τῆς θείας Προνοίας ὑπὲρ ἡμῶν εὐδοκούσης, εἰς ἣν ἐκ κοιλίας μητρὸς ἑαυτοὺς ἐπερρίψαμεν, πέρας ἔσχε τὰ τῆς πολυπόνου ἐκδουλεύσεως ἡμῶν πρὸς τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν, αἰτούμενοι τὴν παρά τε τῶν ἀγαπητῶν ἡμῶν συναδελφῶν ἁγίων ἀρχιερέων καὶ τῶν εὐλογημένων τέκνων ἡμῶν χριστιανῶν συγγνώμην, εἴ ποτε ὡς ἄνθρωποι παρεπικράναμέν τινα ἢ παρηνωχλήσαμεν, ἀποδίδοντες καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν πρὸς πάντας συγχώρησιν, παραιτούμεθα ἤδη οἰκειοθελεῖ ἡμῶν καὶ ἀβιάστῳ γνώμῃ τοῦ ἁγιωτάτου τούτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὐ μὴν δὲ καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ἡμῶν ἀξιώματος καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, διάγοντες τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἡμῶν ἐν ἀνέσει φίλῃ καὶ ἡσυχίᾳ. Διὸ καὶ ἔχει ἀνθ᾽ ἡμῶν ἀποκατασταθῆναι ἕτερον πρόσωπον ἄξιον καὶ ἁρμόδιον εἰς τὴν τοῦ παγκοίνου σκάφους πηδαλιουχίαν, καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο τὸ παρὸν τῆς οἰκειοθελοῦς ἡμῶν παραιτήσεως γράμμα.

͵αωκδ', Ἰουλίου θ'

† *Ὁ πατριάρχης Ἄνθιμος, πρώην Κωνσταντινουπόλεως, βεβαιοῖ.*

81) ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ Α΄

«Ἔστω γνωστὸν καὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου ὅτι τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κὺρ **Ἀνθίμου** τῇ η΄ τοῦ τρέχοντος ἰουλίου μηνὸς ἀπελαθέντος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου δι᾽ ὑψηλοῦ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ, περιέχοντος τὰς εὐλόγους καὶ δικαίας αἰτίας τῆς ἀναγκαιοτάτης αὐτοῦ ἐξώσεως, συγκροτηθείσης τῇ **ἐπιούσῃ** γενικῆς συνελεύσεως τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων συναδελφῶν, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τῶν λοιπῶν ἐνταῦθα προκριτωτέρων ὀρθοδόξων χρι/κῶν μελῶν, ἐπ᾽ ἐγγράφῳ προσκυνητῇ ἀδείᾳ περὶ τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς, κοινῇ πάντων δεητικῇ γνώμῃ καὶ ὁμοφώνῳ συγκαταθέσει προσκληθέντες ἡμεῖς καὶ εὐμενεῖ ἐπινεύσει τοῦ βασιλικοῦ κράτους περιβληθέντες τὸ βασιλικὸν τῆς νέας πατριαρχείας καββάδιον ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν τηλικαύτην πνευματικὴν ἀρχήν. . . ». Οὕτως ἔγραφεν (Ἰούλιος 1824) ὁ ἀπὸ Σερρῶν **Χρύσανθος** ἀνακοινούμενος πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ θρόνου τὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, γενομένης τῇ **9η Ἰουλίου 1824.**

Ἡ πατριαρχεία τοῦ Χρυσάνθου διήρκεσε μέχρι τῆς 25 Σ/βρ. 1826, ὅτε διὰ βασιλικοῦ ὁρισμοῦ, προκληθέντος ὑπὸ ταγῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀπεστάλη ἐξόριστος εἰς Καισάρειαν παραιτηθεὶς πρότερον, τῇ 26 ἰδ. μ. καὶ ἔ. τῶν εὐθυνῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος. Μετὰ τριετῆ ἐκεῖ διαμονὴν ἐπέτυχε κατὰ 8/βρ. 1829 κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως μετατεθῇ καὶ ἐφησυχάσῃ ἐν Προύσῃ. Ἐὰν μετέβη ἢ ὄχι εἰς τὴν πόλιν ταύ-

την, ἄγνωστον. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι συναντῶμεν αὐτὸν ἐφησυχάζοντα ἐν τῇ ἐν Πριγκήπῳ ἱ. πατριαρ. καὶ σταυροπηγ. μονῇ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν ὁποίαν ἤδη πατριαρχεύων — τῷ 1825 — προητοίμασε διὰ τὴν «ἐν καιρῷ τῷ δέοντι φίλην ἡσυχίαν» αὐτοῦ προτιμήσας αὐτήν, ὡς μοναστήριον «ἡσυχαστικώτερον καὶ ἀναπαυτικώτερον καὶ ἀπῳκισμένον τῆς χώρας καὶ ταραχῆς καὶ συγχύσεως ἀπηλλαγμένον», ἀπὸ τῆς ἐν Χάλκῃ ἱ. πατρ. καὶ σταυροπηγ. μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἱ. ταύτῃ μονῇ τοῦ Χριστοῦ τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1834, ἡ δὲ εἰκὼν αὐτοῦ εὕρηται ἐν τῷ Π/χείῳ ΚΠόλεως. Τὸ ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα εἶχεν ὧδε [171],

Ἦσθ' ὅθεν; ἐκ γῆς· νῦν δ' αὖ; ἐς γῆν ᾧδ' ἐπανῆλθον·
εἶτ' ἐπαναστρέψας λήψομαι ἣν ἔλιπον.
Καὶ δὴ οὐ βροτός, ἀλλ' ἑξῆς ἔσομ' ἄμβροτος αἰέν,
εὖ τε Θεὸς καλέσῃ γῆς ἀπαειρόμενος.
Πεύθεαι, ὃς γενόμην; σαυτῷ τί τόδ' ἆρα μελήσει;
ὡς σύ τε τοῖος ἔσῃ, τουτὶ μέλημ' ἐχέμεν».

Χρύσανθος οὗτος πατριάρχης, ζῶν ἔτι,
ὅς ἦν ξυνείρας ταῦτα, ὃν κεύθει τάφος.

***

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Χρυσάνθου Α' τοῦ ἀπὸ Σερρῶν [172].

Ἡ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διεξάγουσα πρόνοια τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, περὶ τῆς ἁγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας καθ' ὑπέρτερον λόγον ἐνεργουμένη καθορᾶται· ὑπὲρ γὰρ τῆς εὐσταθείας αὐτῆς τὸ ἴδιον αἷμα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐξέχεεν ἐπὶ σταυροῦ καὶ οὐδὲ πῦλαι ἅδου αὐτῆς κατισχύσουσι, κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν εὐαγγελίοις ὁμολογίαν· ὅθεν καὶ πνεῦμα κατεπαιρόμενον κατ' αὐτῆς πολλάκις κατεσκεδάσθη καὶ μεθοδεῖαι διελύθησαν, τρικυμίαις τε καὶ ναυαγίοις καὶ κλυδωνισμοῖς περιπεσοῦσα, ὅμως ἀσινὴς διετηρήθη καὶ διατηρεῖται πλέουσα ἐπὶ τῶν κυμάτων, ὥσπερ ἡ εἰκονί-

---

171) ***Κώδ.*** Π· Ἀρχ. ΙΕ' 195. ΙΣΤ' 189. 243. — ***Γεδεὼν*** πατρ. ἱστ. μνημ. κτλ. σ. 11. 39. — ***Σ. Βυζαντίου*** ἡ ΚΠολις τόμ. Β' 314. 545. — ***Ὀρθοδοξία*** ΣΤ' (1931) σ. 529. Ζ' 169. — Πρὸς τούτοις ὅρα καί: ***Μαθᾶ*** 289. — ***Κούμα*** ΙΒ' 513. — ***Γεδεὼν*** Π. Πίν. 687. — ***Δελικένη*** περιγρ. κατάλ. κλπ. σ. 28 ἑξ. — ***τοῦ αὐτοῦ*** ἐκκλ. ἔγγραφα Β' 47 ἑξ. 241 ἑξ. 517. 615 ἑξ. Γ' 518 ἑξ. 737 ἑξ. — Vailhé 1313. 1435. — ***Μ. Ε. Ἐγκ.*** ΚΔ' 739. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β' 316. ΚΕ' 492. — † ***Μ. Πρωτ. Ἀθηναγόρα*** αἱ ἱστ. μοναὶ τῆς νήσου Χάλκης. ΚΠολις. 1821. σ. 111. — ***Πανδώρα*** τόμ. ΚΒ' σ. 532. — ***Ὀρθ.*** Γ' 36. — ***Θεολογία*** Δ' 182. — ***Κωνσταντίου Α'*** ἐλάσσονες συγγραφεῖς σ. 64.

172) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΙΔ' 59.

ζουσα ταύτην παλαιὰ ἐκείνη κιβωτὸς διασώζουσα τοὺς ἐν αὐτῇ θείᾳ χάριτι καταπεφευγότας· τούτου χάριν καὶ δόξαν καὶ αἴνεσιν καθ' ἑκάστην αὐτή τε καὶ οἱ περισωθέντες ἐν αὐτῇ προσάγουσι τῷ πανοικτίρμονι Θεῷ τῷ παραδόξως τῶν κινδύνων· «εὐλογητὸς γάρ, φησίν, ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ μὴ ἐάσας ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα». Τοιαύτην οἰκονομίαν ὁρᾶν ἤδη ἐστὶ πανσόφως ὑπὸ τῆς ἄνωθεν προνοίας ἐνεργουμένην, πᾶσαν τε εὐαίσθητον ψυχὴν καὶ εὐσεβῆ καρδίαν εἰς δόξαν καὶ αἴνεσιν θεοῦ διανιστῶσαν καὶ διεγείρουσαν· ἐκ μέσου γὰρ τῶν κινδύνων, ἐν οἷς στρεφόμενον ἀθλίως καὶ ἐλεεινῶς ἀρίστης ἔρημον πηδαλιουχίας ἐγκυμαινόμενον παραδόξως τὸ πάγκοινον τουτὶ πνευματικὸν σκάφος ἀπήλλακται καὶ ὥς τις οἰκία καταπεσοῦσα ἀνοικοδομεῖται τὴν ἀρχαίαν εὐρρυθμίαν καὶ λαμπρότητα ἀναλαμβάνουσα, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς: τοῦ γὰρ πρὸ δύο ἐτῶν ὁπώσποτε τῆς πατριαρχικῆς ἀξίας ἐπιλαμβανομένου κυρίου Ἀνθίμου, κελεύσματι ἤδη ἐγγράφῳ βασιλικῷ ἀποστάντος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου δι' εὐλόγους αἰτίας, τῷ κραταιῷ δεβλετίῳ γενομένας γνωστάς, ἐγγράφου δὲ ἐπιταγῆς γενομένης σύμπασιν ἡμῖν καὶ εὐμενοῦς ἀδείας ἐπιδοθείσης κατ' ἔλεον βασιλικόν, ἑλέσθαι πατριάρχην κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀνέκαθεν τάξιν, δόκιμον, πιστόν, ἀνάλογον τῷ ὑπερτάτῳ τούτῳ πνευματικῷ ἀξιώματι καὶ ἱκανὸν πρὸς εὐαρέστησιν τοῦ βασιλείου κράτους καὶ ἀνάκλησιν τῆς τέως ἀποσβεσθείσης ἐκκλησιαστικῆς εὐκοσμίας καὶ τῶν ἀρχαίων αὐτῆς γεραρῶν ἐθίμων καὶ τάξεων, ἐπὶ τέλους δὲ καὶ τῆς οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως τοῦ πατριαρχεύοντος κὺρ Ἀνθίμου ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐνυπογράφου καὶ ἐνσφραγίστου τῇ ἐκκλησίᾳ προσκομισθείσης, ἡμεῖς οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἑπόμενοι τῇ ἐλευθέρᾳ ἀδείᾳ τοῦ ὑψηλοῦ κραταιοῦ δεβλετίου (οὗ τὸ κράτος εἴη ἀήττητον καὶ θριαμβεῦον εἰς αἰῶνας αἰώνων), τῇ συμφώνῳ συγκαταθέσει πάντων τῶν ἐπιλέκτων τοῦ γένους μελῶν, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, τῆς χορείας τῶν τιμιωτάτων τοῦ κοινοῦ ἐπιτρόπων καὶ παντὸς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος, συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλόμενοι δι' ἐπικλήσεως τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ὅπως εὕρωμεν ἄνδρα πρόσφορον καί, ὡς εἰπεῖν, ἀξιόθρονον, κατὰ σοφὸν καὶ ἄριστον κυβερνήτην οἰακοστροφήσοντα τὸ πάγκοινον αὐτὸ σκάφος καὶ εἰς ἀσφαλεῖς λιμένας ἐνορμησόμενον, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ θεοπρόβλητον μητροπολίτην Σερρῶν κύριον Χρύσανθον, ὃν καὶ παναγιώτατον δεσπότην ἡμῶν συναποδεχόμεθα ἐν ὥραις αἰσίαις καὶ ἐλπίσι κατὰ πάντα χρησταῖς, βον δὲ τὸν Δοσίθεον καὶ γον τὸν Ἰγνάτιον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ μόνιμον παράστασιν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αωκδ' κατὰ μῆνα Ἰούλιον, ἐπινεμήσεως ιβ'.

† Ὁ Ἐφέσου ***Μακάριος*** — † ὁ Ἡρακλείας ***Ἰγνάτιος*** — † ὁ Νικομηδείας ***Πανάρετος*** — † ὁ Νικαίας ***Ἱερόθεος*** — † ὁ Δέρκων ***Ἱερεμίας*** — † ὁ Θεσσαλονίκης ***Μακάριος*** — † ὁ Νέων Πατρῶν ***Δοσίθεος*** — † ὁ Μεσημβρίας ***Κύριλλος*** — † ὁ Ξάνθης ***Σεραφείμ*** — † ὁ Λήμνου ***Νεκτάριος*** — † ὁ Πελαγωνείας ***Ἰωσήφ.***

***

Παραίτησις Χρυσάνθου Α' 173).

Ἐξ ὅτου κατὰ θείαν φιλανθρωπίαν τῇ ἀρχιερατικῇ εὐαγεῖ συνετάγημεν χορείᾳ, ὡς πολυειδοῦς τῆς ἐκκλησιαστικῆς προνοίας ἐπαπολαύσαντες, οὐ μόνον χάριτας ὅτι πλείστας ἦμεν ὁμολογοῦντες τῇ εὐεργέτιδι ἡμῶν καὶ κοινῇ ταύτῃ τροφῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαν αὐτῆς νεῦμα, τό γε ἐς δύναμιν, ἑτοιμότατοί τε καὶ εὐπειθέστατοι προσηνέχθημεν κατὰ χρέος, συντελεστικοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχοντες κατὰ τὸ ἐγχωροῦν ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσιν, ὅσα καὶ τὸ λοιπὸν ἀρχιερατικὸν σύστημα εἴτε ἐκ τοῦ σύνεγγυς μετὰ τῶν ἐνδημούντων, εἴτε πόρρωθεν μετὰ τῶν ἀποδημούντων οὐ διελείπομεν ἐν ὅλῳ τῷ μακρῷ διαστήματι τῆς ἐν δυσὶν ἐπαρχίαις ἀρχιερατείας ἡμῶν. Τοῦ δὲ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος οὔτε ἡμῖν ἐνέστακται πώποτε πόθος, οὔτε ἔννοια προσεγένετο, ὅπου γε καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ τῆς ἀρχιερατικῆς προστασίας βάρος ἀπηυδηκόσιν εἰς διάπραξιν ἡσυχίας καὶ ἀνέσεως ἀφορᾷν τῇ παρηκμακυίᾳ ἡλικίᾳ ἡμῶν ἀναγκαίας καὶ προσφόρου, πολλοῦ γε καὶ δὴ πρὸς τὸν ὄγκον τῆς πατριαρχείας ἀτενίσαι εἰδότας καλῶς, οἷον ἡ ἱερὰ αὕτη πηδαλιουχία ἀπαιτεῖ τὸν κυβερνήτην ἐν τοῖσδε μάλιστα τοῖς καιροῖς, καθ' οὓς καὶ τὰ τῶν περιστάσεων κύματα χαλεπά τε καὶ ἀλλεπάλληλα καὶ ὁ κίνδυνος οὐ σμικρὸς καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς μικροτάτης παρεκτροπῆς. Ἀλλ' οὐχ οὕτω κατὰ σκοπὸν ἡμῖν συνηνέχθη τὰ πράγματα, ἄλλως δὲ τῇ θείᾳ βουλήσει ἔδοξε περὶ ἡμῶν καὶ μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου ἀπόστασιν τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κυρίου Ἀ ν θ ί μ ο υ κοινὴ δεητικὴ σύμφωνος τῆς ἐκκλησίας γνώμη καὶ τοῦ γένους προείλετο ἡμᾶς ἐπὶ τὴν πνευματικὴν ταύτην ἀρχήν, φαμὲν δὴ τὸ μέγιστον τῆς πατριαρχείας ἀξίωμα. Εἰ καὶ ἄκοντες γοῦν, ὡς πάντες οἴδασιν, καὶ ἀπαρεσκόμενοι διὰ τὰς ῥηθείσας προδήλους αἰτίας, ὅμως δ' οὖν ἐνεδώκαμεν πειθηνίους ἑαυτοὺς παρασχόντες κατὰ τὴν ἀνέκαθεν πρόθεσιν ἡμῶν εἰς τὴν ὁμόψηφον τῆς ἐκκλησίας φωνὴν καὶ τοὺς πνευματικοὺς οἴακας τοῦ παγκοίνου τουτουὶ σκάφους ἐπελαβόμεθα ἀνακτορικῇ ἐπινεύσει, ὃ δὴ καὶ ὑπερδιετίαν ἤδη ὅσον ἔνεστι φιλοτίμως διεξαγαγόντες ἠγωνίσθημεν παντὶ σθένει τῶν ἐκκλησιαστικῶν προστήσασθαι πραγμάτων προθυμίᾳ μὲν ἄκρᾳ καὶ εἰλικρινεστάτῃ πίστει πρὸς τὸ βασίλειον κράτος, εὐγνωμοσύνῃ δὲ πραγματικῇ πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα καὶ εὐεργέτιδα ἁγίαν ἐκκλησίαν, ὅσα χρημάτων ἀφειδίᾳ πρὸς τὸ πάσχον κοινὸν αὐτῆς ἐπιδαψιλευσάμενοι, ἐπ' ἀγρυπνήσει δὲ ἰθυντενεῖ πρὸς ἀπαράτρεπτον ἀπόδοσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν καθηκόντων ἐγκαρτεροῦντες, τοῖς μὲν πεπτωκόσι τὴν ἀνόρθωσιν καὶ εὔκλειαν ἐπρυτανεύσαμεν, τοῖς τε ἐλλείπουσι τὴν ἀναπλήρωσιν καὶ τοῖς παρεκτρεπομένοις τὴν διόρθωσιν, ἃ καὶ πάντες εὖ οἴδαμεν ὅτι ὁμολογήσουσιν, οἷς μὴ πρὸς πάθος τὰς ἐν ἔργῳ ἀρετὰς εἰς κακίας πρὸς διαβολὴν μεταβάλειν τοῖς λόγοις ἐφετόν, μηδὲ ἀτέγκτῳ αὐστηρίᾳ ψυχῆς τὸ ἀναμάρτητον ἀνθρώποις ἐπιζητεῖν. Πολλαῖς οὖν θλίψεσι καὶ περιπετείαις προσπαλαίσαντες, ὅμως τῇ ἄνωθεν ἐπιρρωννύμενοι ἐπικουρίᾳ καὶ τῇ τῶν ἁγίων ἀδελφῶν συναντιλήψει συνασπιζόμενοι ἠδυνήθημεν τέως ἀκινδύνως περισῶσαι ἑαυτούς τε καὶ τὴν ἐγκεχειρισμένην ἡμῖν

173) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΙΔ' 100.

ταύτην τῆς ἐκκλησίας ὁλκάδα. Ἐπεὶ δὲ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ γήρως ἡμῶν τὰ τῆς δυνάμεως παντάπασιν ἐξητόνησε καὶ οὐκέτι ἀντέχειν ὅλως δυνάμεθα καὶ ἐξικανεῖν εἰς ὄχλον πραγμάτων τοσούτων ἐχόντων συνέχειαν καὶ χαλεπότητα, δέον ᾠήθημεν καὶ ἀναγκαῖον τὴν μὲν πνευματικὴν ταύτην ἀρχὴν φέροντας ἀποδοῦναι τοῖς ἀφ' ὧν παρελάβομεν, ἑαυτοῖς δε τὴν ἐξ ἀρχῆς φίλην καὶ ἐπιθυμητὴν περιποιήσασθαι ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν. Καὶ δὴ γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος ἐκδηλοῦμεν ὅτι παραιτούμεθα ἀβιάστως καὶ οἰκειοθελῶς, εἰ καὶ μὴ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀλλά γε τῆς πατριαρχείας αὐτῆς· καὶ πρῶτον μὲν ἐξαιτούμεθα ἐγκάρδιον τὴν συγγνώμην καὶ συγχώρησιν παρὰ πάντων τῶν περιποθήτων ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἐν οἷς ἴσως ποτὲ εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ, εἴτε κοινῶς, εἴτε μερικῶς, ἐφάνημεν παραπικράναντες καὶ λυπήσαντες τινὰ ἐξ αὐτῶν· εἶτα δὲ καὶ ἡμεῖς πᾶσιν αὐτοῖς ἐκ βαθέων καρδίας τὴν ὁμοίαν παρέχομεν συγγνώμην καὶ συγχώρησιν, εἴ τις ἐξ αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς ἀντιδιατεθεὶς ἐφάνη καὶ λυπήσας ἡμᾶς καθ' οἱονδήτινα τρόπον εἴτε ἄκων εἴτε καὶ ἑκών. Ἔργον δὲ ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης τῶν ἀγαπητῶν ἡμῖν τούτων συναδελφῶν, τῇ χάριτι τοῦ παναγίου καὶ πάσης σοφίας χορηγοῦ καὶ λατρευτοῦ θείου Πνεύματος, συνδιασκεψαμένους ἑλέσθαι τὸν ἀξίως τῆς πνευματικῆς ταύτης ἀρχῆς προστησόμενον καὶ εἰς εὔδιον καὶ σωτήριον λιμένα τὸ πάγκοινον τῆς ἐκκλησίας σκάφος ἐνορμησόμενον καὶ ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μὴ συναπαξιώσοντα προμηθείας. Γένοιτο, γένοιτο,

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ εἰκοστῷ ἕκτῳ, σεπτεμβρίου κστ'.

† ***Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Χρύσανθος ὑποβεβαιοῖ.***

82) ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ Α΄

« Ἔστω γνωστὸν καὶ τῇ ἀρχιερωσύνῃ σου ὅτι τοῦ παναγιωτάτου προκατόχου ἡμῶν κὺρ ***Χρυσάνθου*** τῇ κε΄ Σεπτεμβρίου ἀπομακρυνθέντος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου δι' ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὁρισμοῦ, περιέχοντος τὰς αἰτίας τῆς ἐκπτώσεως αὐτοῦ, συγκροτηθείσης τῇ ***ἐπιούσῃ*** γενικῆς συνελεύσεως τῶν ἐνδημούντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου καὶ τῶν λοιπῶν ἐνταῦθα προκριτωτέρων ὀρθοδόξων χρ/κῶν μελῶν, ἐπ' ἐγγράφῳ προσκυνητῇ ἀδείᾳ περὶ τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς, κοινῇ πάντων ὁμοφώνῳ γνώμῃ καὶ ὁμοψήφῳ συγκαταθέσει προσκληθέντες ἡμεῖς καὶ εὐμενεῖ ἐπινεύσει τοῦ ὑψηλοῦ καὶ κραταιοῦ δεβλετίου περιβληθέντες τὸ βασιλικὸν τῆς νέας πατριαρχείας καββάδιον ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν τηλικαύτην πνευματικὴν ἀρχήν...», ἔγραφε (Σ/βρ. 1826) πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ θρόνου ὁ ἀπὸ Σμύρνης ***Ἀγαθάγγελος*** γνωρίζων αὐτοῖς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ γενομένην τῇ ***26 Σ/βρίου 1826.*** Ἐπατριάρχευσε μέχρι ***5 Ἰουλίου 1830***, ὅτε ἐξαναγκασθεὶς εἰς ἔγγραφον παραίτησιν, κατόπιν ὑποβληθέντος τῇ βασιλείᾳ σχετικοῦ ἐγγράφου ἀπὸ

μέρους τῶν ταγῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀπεστάλη εἰς Καδίκιογι τῆς μ/λεως Χαλκηδόνος καὶ ἐκεῖθεν ἐξόριστος εἰς Καισάρειαν, ὁπόθεν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἐπέστρεψε κατὰ Ν/βριον 1830 εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Ἀδριανούπολιν. Ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1832 ἀπέθανε ταφεὶς ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς πόλεως ταύτης. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εὕρηται ἐν τῷ Π/χείῳ ΚΠόλεως [174]).

***

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Ἀγαθαγγέλου Α΄ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος [175]).

Καὶ φυτὸν ἀεὶ ρίζης πέφυκε χρῆζον. . . . . μηδὲν ἡμᾶς πάσχειν κακόν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἤδη ὁ τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου προϊστάμενος κύριος Χρύσανθος κελεύσματι ἐγγράφῳ βασιλικῷ ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένας εὐλόγους αἰτίας, ἐγγράφου δὲ ἐπιταγῆς γενομένης σύμπασιν ἡμῖν καὶ εὐμενοῦς ἀδείας ἐπιδοθείσης, κατ' ἔλεον βασιλικόν, ἑλέσθαι πατριάρχην κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀνέκαθεν τάξιν, δόκιμον, πιστὸν καὶ ἱκανὸν εὐαρέστως διοικῆσαι καὶ ἀξίως ὑπουργῆσαι τὰ ἀρέσκοντα τῇ ὑψηλῇ βουλήσει, ἡμεῖς οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἑπόμενοι τῇ ἐλευθέρᾳ ἀδείᾳ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ κραταιοῦ δεβλετίου (οὗ τὸ κράτος εἴη ἀήττητον καὶ θριαμβεῦον εἰς τοὺς αἰῶνας), τῇ συμφώνῳ συγκαταθέσει πάντων τῶν ἐπιλέκτων τοῦ γένους μελῶν, τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, τῆς χορείας τῶν τιμιωτάτων τοῦ κοινοῦ ἐπιτρόπων καὶ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλόμενοι δι' ἐπικλήσεως τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος ὅπως εὕρωμεν ἄνδρα πρόσφορον καί, ὡς εἰπεῖν, ἀξιόθρονον, κατὰ σοφὸν καὶ ἄριστον κυβερνήτην οἰακοστροφήσοντα τὰ πηδάλια τοῦ παγκοίνου τουτουὶ σκάφους καὶ εἰς ἀσφαλεῖς λιμένας ἐνορμησόμενον, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ θεοπρόβλητον μητροπολίτην σεβάσμιον γέροντα ἅγιον Χαλκηδόνος κύριον Ἀγαθάγγελον, βον δὲ τὸν Ἰωαννίκιον καὶ γον τὸν Βενέδικτον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ

174) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΙΣΤ' 1. ΙΖ' 1. 50.— ***Γεδεὼν*** πατρ. ἱστ. κλπ. σ. 15.—***Θρακικὰ*** τόμ. Α' 280. 304. — παράρτημα Γ' τόμ. σ. 113. — Πρὸς τούτοις ὅρα καί : ***Μαθᾶ*** 289. — ***Κούμα*** ΙΑ' 517. — ***Γεδεὼν*** Π. Πίν. 688. — ***τοῦ αὐτοῦ*** καν. διατ. Α' 314. Β' 175. 177. 180.—Ἐκκλ. ἱστ. ***Φ. Βαφείδου*** Γβ' 250.—***Βυζ.*** Β' 546. — ***Σ. Βουτυρᾶ*** Λεξικὸν ἱστ. καὶ γεωγρ. Γ' 883.—Vailhé 1313. 1435.—***Α. Δ. Μ.*** ἱ. μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης κλπ. σ. 34. 45. — ***Δελικάνη*** περιγρ. κατάλ. κλπ. σ. 30 ἑξ. — ***τοῦ αὐτοῦ*** ἐκκλ. ἔγγρ. Β' 56. 244 ἑξ. 518 ἑξ. 616 ἑξ. Γ' 520 ἑξ. 740 ἑξ.—***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β' 317. — ***Μ. Ε. Ἐγκ.*** Α' 111. — ***Θεολ.*** Δ' 182. — ***Ὀρθοδ.*** Γ' 29. — ***Α. Γούδα*** παράλληλοι βίοι Α' σ. 15. — ***Ἀρχ. Χρ. Παπαδοπούλου*** ἱστορία τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθῆναι. 1920. τόμ. Α' σ. 36. — ***Ἰ. Σοκολὼφ*** ἡ ἐκκλησία ΚΠόλεως κατὰ τὸν ιθ' αἰῶνα. Πετρούπολις. 1904. τόμ. Α' σ. 191 ἑξ. (ρωσσιστί). — Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα ***Κωνστ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*** τόμ. Β' σ. 51.

175) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΙΔ' 101. Ἡ ἀρχὴ τοῦ «ὑπομνήματος» ὁμοία πρὸς τὸ τῆς σημ. 153.

κώδικι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ παράστασιν μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αωκστ' κατὰ μῆνα σεπτέμβριον, ἐπινεμήσεως ιε'.

† ὁ Ἐφέσου **Μακάριος** — † ὁ Ἡρακλείας **Ἰγνάτιος** — † ὁ Δέρκων **Νικηφόρος** — † ὁ Ἀδριανουπόλεως **Γεράσιμος** — † ὁ Προύσης **Νικόδημος** — † ὁ Ἰωαννίνων **Βενέδικτος** — † ὁ Ἀγκύρας **Ἀγαθάγγελος** — † ὁ Διδυμοτείχου **Καλλίνικος** — † ὁ Νέων Πατρῶν **Δοσίθεος** — † ὁ Βιδύνης **Γερμανὸς** — † ὁ Σοφίας **Ἰωακεὶμ** — † ὁ Βιζύης **Ἰωσὴφ** — † ὁ Νύσσης **Ἰωάσαφ**.

***

Παραίτησις Ἀγαθαγγέλου Α' [176]).

Ἔτος ἤδη περὶ τὸ δον προεδρεύοντες τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐπειδὴ κατενοήσαμεν τὴν δεινότητα τῶν συμπιπτόντων ὑπερβάλλουσαν τὰ μέτρα τῆς ἡμετέρας δυνάμεως καὶ ἤδη κεκμήκαμεν πρὸς τὰς δυσχερείας, ἄλλως τε καὶ τὰ σωματικὰ πάθη κατισχύσαντα ἡμῶν σφόδρα ἀφαιρεῖ τὴν ἐλπίδα τῆς εὐστόχου καὶ ἀναλόγου διοικήσεως, παραιτούμεθα οἰκειοθελῶς τοῦ ἀξιώματος τῆς πατριαρχείας, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῆς, καὶ καταφεύγοντες εἰς τὴν ἀπράγμονα διαγωγὴν καὶ φίλην ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ἡσυχίαν ἀφοσιούμεθα τὰ καθ' ἡμᾶς εἰς τὴν πρόνοιαν τῆς ἱερᾶς ἀδελφότητος, τῆς εὐγενοῦς χορείας καὶ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ γένους, οἷς καὶ ἐκ καρδίας συγχωροῦντες ἀντεξαιτούμεθα τὴν αὐτὴν ἐκ καρδίας συγγνώμην καὶ συμπάθειαν ὑποφαινόμενοι

͵αωλ' Ἰουλίου

† **Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἀγαθάγγελος.**

***

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Κωνσταντίου Α' τοῦ ἀπὸ Σιναίου [177]).

Καὶ φυτὸν ἀεὶ ῥίζης πέφυκε χρῇζον . . . . μηδὲν ἡμᾶς πάσχειν κακόν. Τοῦ γοῦν ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ θρόνου ἀναγκαίως ἐπιζητοῦντος ἤδη τὸν οἰκεῖον προστάτην, ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῷ πατριαρχικῶς προϊσταμένου κυρίου Ἀγαθαγγέλου, ἐκπεσόντος αὐτοῦ ὑψηλῷ προσκυνητῷ ἐγγράφῳ κελεύσματι, ῥητῶς διαλαμβάνοντι τὰς αἰτίας τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἐκείνου παναγιότητος, ἐγγράφου δὲ ἐπιταγῆς γενομένης σύμπασιν ἡμῖν, καὶ εὐμενοῦς ἀδείας ἐπιδοθείσης κατ' ἔλεον βασιλικὸν ἑλέσθαι πατριάρχην κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀνέκαθεν τάξιν, δόκιμον, πιστόν, ἀνάλογον τῷ ὑπερτάτῳ τούτῳ πνευματικῷ ἀξιώματι καὶ ἱκανὸν πρὸς εὐρέστησιν τοῦ βασιλείου κράτους, οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως τῆς ἐκείνου παναγιότητος ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐνυπογράφου καὶ ἐνσφραγίστου τῇ ἐκκλησίᾳ προσκομισθείσης, ὡς ἀντικρὺ κατεστρωμένη φαίνεται, ἡμεῖς οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρευρεθέντες

---

176) *Κώδ.* Π. Ἀρχ. ΙΔ' 166. — *Ἐκκλ. Ἀλ.* Β' 328.
177) *Κώδ.* Π. Ἀρχ. ΙΔ' 167.

ἀρχιερεῖς ἑπόμενοι τῇ ἐλευθέρᾳ ἀδείᾳ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ κραταιοῦ δεβλετίου, (οὗ τὸ κράτος εἴη ἀήττητον καὶ θριαμβεῦον εἰς αἰῶνας αἰώνων), τῇ συμφώνῳ συγκαταθέσει πάντων τῶν ἐπιλέκτων τοῦ γένους μελῶν, τοῦ εὐγενεστάτου φαμὲν ἄρχοντος Χατμάνου κ. Στεφάνου Βογορίδη, τῶν τιμιωτάτων ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ, μετὰ καὶ τῶν προκριτωτέρων ἐφ' ἑκάστου ρουφετίου καὶ παντὸς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος, συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, καὶ ψήφους κανονικὰς προβαλόμενοι δι' ἐπικλήσεως τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, ὅπως εὕρωμεν ἄνδρα πρόσφορον καί, ὡς εἰπεῖν, ἀξιόθρονον, κατὰ σοφὸν καὶ ἄριστον κυβερνήτην οἰακοστροφήσοντα τὸ πάγκοινον αὐτὸ σκάφος καὶ εἰς λιμένας ἀσφαλεῖς ἐνορμησόμενον, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν μακαριώτατον καὶ ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου κύριον κύριον Κωνστάντιον, ὃν καὶ παναγιώτατον δεσπότην ἡμῶν συναποδεχόμεθα ἐν ὥραις αἰσίαις καὶ ἐλπίσι κατὰ πάντα χρησταῖς συνεπευχόμενοι ἐκ βαθέων καρδίας ὅπως ἡ φιλάγαθος πρόνοια τοῦ Ὑψίστου, ἡ ἐπιδοῦσα ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν καὶ ταῦτα πανσόφως οἰκονομήσασα, χαρίσηται ἡμῖν τὴν αὐτοῦ σεβασμιωτάτην παναγιότητα σώαν, ἔντιμον, ὑγιᾶ, μακροημερεύουσαν, ὀρθοτομοῦσαν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἐκτείνουσαν ἐν πᾶσι καὶ κατευοδουμένην καὶ ἀστεμφῶς ἐρειρισμένην ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ταύτης περιωπῆς μέχρι τερμάτων ἐπιμηκίστου ζωῆς πρὸς κοινὴν ἡμῶν ἁπάντων παραμυθίαν, καὶ εἰρηνιαίαν καὶ ἀκατάγνωστον διαγωγήν, θεῷ εὐάρεστον, βον δὲ τὸν Γεννάδιον καὶ γον τὸν Κύριλλον, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καὶ παράστασιν μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωλ' κατὰ μῆνα ἰούλιον, ἐπινεμήσεως γ'.

† ὁ Χαλκηδόνος ***Ζαχαρίας*** — † ὁ Δέρκων ***Νικηφόρος*** — † ὁ Ρασκοπρεσρένης ***Μελέτιος*** — † ὁ Στρωμνίτσης ***Κωνστάντιος.***

***

Παραίτησις Κωνσταντίου Α' [178]).

Προνοητικῇ νεύσει τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἀποδυσάμενοι τὸ πολύμοχθον τῆς πατριαρχείας ἀξίωμα προαγόμεθα ἤδη εὐγνωμόνως, καὶ λίαν εὐχαρίστως παραστῆσαι καὶ διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως, καὶ ὁμολογῆσαι ὅτι ἔχοντες πρὸ ἱκανοῦ ἤδη καιροῦ αὐθόρμητον πρόθεσιν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ καὶ ἐπιτυχόντες τὴν φίλην ἡμῖν ἡσυχίαν, εὐχὰς ἐγκαρδίους ἐν κατανύξει πολλῇ ἀπεδώκαμεν πρὸς τὸν Ὕψιστον ὑπὲρ τοῦ κραταιοτάτου καὶ γαληνοτάτου ἡμῶν ἄνακτος σουλτὰν Μαχμοὺτ ἐφένδη μας. Κατὰ δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν παραιτούμεθα κανονικῶς ἀφοσιούμενοι τῇ κοινῇ μητρὶ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἐκζητοῦντες συγγνώμην παρά τε τῶν ἁγίων συναδελφῶν καὶ παρ' ἑκάστου ὁμογενοῦς ἐάν τινα τυχὸν παρεπικράναμεν. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ὑπογράφομεν ὧδε ἰδιοχείρως καὶ ἐπισφραγίζομεν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωλδ' αὐγούστου ιη'.

† ***Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κωνστάντιος.***

(ἀκολουθεῖ).

---

178) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΙΔ' 236 — ***Ἐκκλ Ἀλ.*** Β' 329.

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΚΑΤΩ ΧΡΟΝΟΥΣ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 191)

Καὶ ἐν τῇ γραφῇ ταύτῃ, τῇ τελευταίᾳ, τὸ μουσικὸν μέλος παρέμεινεν ἄθικτον, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καθὼς διεφύλαξε τοῦτο ἡ ἀδιάλειπτος προφορικὴ διδασκαλία τῶν ψαλτῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, οἵτινες ἐχαρακτηρίζοντο ὡς μέχρι φανατισμοῦ συντηρητικοὶ ὁσάκις ἐκινοῦντο πρὸς καταπολέμησιν παντὸς νεωτερισμοῦ ἐν τῇ μουσικῇ 22) καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει 23), καὶ τοῦτο διότι ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἡ παράδοσις ἦτο ἀνέκαθεν πλέον ἢ σεβαστή.

22) Οἱ τῇ μουσικῇ καὶ τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ μετ' ἀφοσιώσεως ὑπηρετοῦντες πατριαρχικοὶ ψάλται τῇ ἀληθείᾳ ἦσαν τῆς παραδόσεως προασπισταὶ καὶ πάσης νεωτερικῆς καὶ καινοτόμου τάσεως οἱ πολέμιοι. Οὗτοι ἔχοντες ἀντιλήπτορας τοὺς θεματοφύλακας τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων πατριάρχας ἐπετύγχανον νὰ ματαιώνωσι καὶ νὰ ἀνατρέπωσι τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ σχέδια τῶν ἑκάστης ἐποχῆς καινοτόμων. Οὕτω, τὸ 1797, οἱ πατριαρχικοὶ ψάλται ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ τότε πρωτοψάλτου Ἰακώβου τοῦ Πελοποννησίου κατεπολέμησαν τὸν Ἀγάπιον Παλλιέρμον καὶ τὸ καινοφανὲς μουσικὸν αὐτοῦ σύστημα (πρβλ. Χρυσάνθου Μέγα Θεωρητικὸν καὶ Φιλ. Βαφείδου Ἐκκλ. Ἱστορ. αὐτ. σελ. 367 σημ. 1)· τὸ 1848, διὰ τῆς ἐγκυκλίου Ἀνθίμου τοῦ ΣΤ' ἀνέτρεψαν τὸ νέον γραφικὸν σύστημα τῆς ἐκκλ. μουσικῆς Γεωργίου τοῦ Λεσβίου, ἂν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ εἶχε κηρυχθῆ καὶ ὁ κυβερνήτης Καποδίστριας (πρβλ. καὶ Φιλ. Βαφείδου αὐτόθι σημ. 3)· τὸ 1846 δι' ἐγκυκλίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς μητροπολίτας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, τὸν Καρλοβιτσίου, τοὺς ἐν Σερβίᾳ, Μολδοβλαχίᾳ, Ἑπτανήσῳ, Ἑνετίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ κατεδικάσθη ἡ τετράφωνος εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ «ὄχι μόνον ὡς ξένη καὶ ἔκφυλος, ἀκροσφαλὴς καὶ σκανδαλώδης, ἀλλὰ καὶ ὡς μὴ ἀποδίδουσα τὴν ἔννοιαν τῶν ἡμετέρων ᾀσμάτων, καταχηλοῦσα δὲ μόνον τὴν ἀκοήν, ἑλκύουσα τὴν αἴσθησιν καὶ καταχανοῦσα τὴν ψυχήν, καὶ ἑπομένως ὡς θεατρικὴ μουσικὴ καὶ τῶν ἐν διαχύσει εὐφραινομένων, οὐχὶ δὲ προσευχομένων (Πατρ. Κώδικες ΚΕ' 52. 69. 71 καὶ ΛΓ' σελ. 124)· τὸ 1873, ἐπὶ Ἰωακεὶμ τοῦ Β' κατεπολεμήθησαν καὶ αἱ ἀπόπειραι πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ ἐπικράτησιν ἐν τῷ ἐν Πέραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱερῷ ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τετραφωνικοῦ συστήματος· ἐν γένει δὲ κατεπολεμήθη πάντοτε ὑπ' αὐτῶν μέχρι τοῦ νῦν χρόνου πᾶν σύστημα ἢ ὀργάνωσις ἢ συγκρότημα μουσικόν, ἅτινα ἐστοχάζοντο κατὰ καιροὺς τὴν διαφθορὰν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ τὴν διαστροφὴν τῆς παραδόσεως τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἣν διαιώνιζον πάντοτε οἱ ψάλται αὐτοῦ (βλέπε καὶ Α. Βουδούρη Ὑπόμνημα περὶ τῆς ἑλλην. ἐκκλ. μ. 1931 σελ. 20 κ. ἑ.).

23) Ὅτι ἐν τῷ περιβάλλοντι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ ἔδαφος ἦτο ἥκιστα κατάλληλον διὰ τοὺς εἴτε ἔξωθεν εἴτε ἔσωθεν ἐπιβαλλομένους νεωτερισμούς, τοῦτο ἀνεπιφυλάκτως δέον νὰ γίνῃ δεκτόν· διότι συνέβαινε τὸ ἑξῆς· ὁσάκις τις τῶν πα-

Ἐν τούτοις μὲ τὴν σπουδὴν καὶ μάθησιν τῆς νέας γραφῆς μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι γραμμένον ἀπὸ αἰῶνος τὸ μουσικὸν μέλος τῆς ᾀσματῳδίας ἡμῶν δὲν ἕπεται ὅτι ἐπιτυγχάνει τις ἐν τῇ ἐκτελέσει τὴν οὐσίαν τοῦ μέλους τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ὅσον καὶ ἂν θεωρεῖται τελεία καὶ ἀρίστη ἡ νέα γραφή, ὅμως αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὸ μουσικὸν μέλος ἐκτελούμενον· τὴν διὰ τῆς γραφῆς ἔκφρασιν τοῦ μέλους ἐπιτυγχάνει ὅστις μουσικὸς εἶναι μεμυημένος εἰς τὴν κατὰ τὸ ὕφος[24]) τῆς Μεγάλης Ἐκκλη-

---

τριαρχῶν ἤθελε νὰ εἰσαγάγῃ νεωτερισμόν τινα εἰς τὴν τάξιν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ὁ πρωτοψάλτης δὲν ἀντέδρα μὲν φανερῶς, ὅταν δὲ τὸν νεωτερικὸν διεδέχετο ἄλλος πατριάρχης, τότε ἐκεῖνος ἐπανήρχετο αὖθις εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν καὶ εἰς τὴν πατριαρχικὴν παράδοσιν. Οὕτω Κωνστάντιος ὁ Β΄ (1835) γενόμενως πατριάρχης ἠξίωσεν ἀπὸ τὸν πρωτοψάλτην Κωνσταντῖνον ὅπως οὗτος μελοποιήσῃ κατὰ τοὺς ὀκτὼ ἤχους τὸ Φῶς ἱλαρόν, καὶ τοῦτο νὰ ψάλλεται ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἐκ περιτροπῆς ἀντὶ τοῦ εἰς δεύτερον ἦχον τοιούτου. Ὁ πρωτοψάλτης συνεμορφώθη πρὸς τὴν πατριαρχικὴν ταύτην ἀξίωσιν, ἀλλὰ προσωρινῶς· διότι μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ πατριάρχου τούτου ἐπανῆλθεν αὖθις ἡ ἀρχαία τάξις· ἐψάλλετο δηλ. πάλιν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τὸ κλασικὸν μέλος τοῦ Φῶς ἱλαρὸν τὸ εἰς ἦχον δεύτερον· καὶ τοῦτο ψάλλεται καὶ σήμερν ἔτι. — Μελέτιος ὁ Δ΄ (1921) κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως ὅτε ὁ πρωτοψάλτης ὡς Εἰσοδικὸν ἔψαλλε τὸ ***Ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς Κύριε, ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς***, ἐκεῖνος διορθώνων τὸν πρωταψάλτην του ἀπὸ τοῦ θρόνου ἔψαλλε τὸ ***Θαβὼρ καὶ Ἑρμὼν*** κτλ.· ὁ πρωτοψάλτης μετὰ τὸ τέλος τοῦ Εἰσοδικοῦ στραφεὶς πρὸς τὸν παναγιώτατον εἶπεν αὐτῷ ὅτι οὕτω διατάσσει τὸ Τυπικὸν καὶ ἡ τάξις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· ὁ πατριάρχης ἐπιμένων προσέθεσεν ὅτι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τοῦτο ψάλλεται· καὶ ὁ πρωτοψάλτης αὖθις ὑπέδειξεν ὅτι ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ὡς Εἰσοδικὸν τῆς ἑορτῆς ψάλλεται τὸ καθιερωμένον τοῦτο.—Κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα, εἰς τοὺς Νυμφίους καὶ κατόπιν, καταλιμπάνεται τὸ Μηνολόγιον ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, συνῳδὰ τῇ ἀρχαίᾳ τάξει, ἂν καὶ τὸ τετυπωμένον Τυπικὸν τοῦ 1888 δὲν λαμβάνει τοῦτο ὑπ᾽ ὄψιν. Βασίλειος ὁ Γ΄ ὁ ἀπὸ Νικαίας τὸ πρῶτον ἔτος τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ, τὴν Μεγάλην Τρίτην εἰς τοὺς Νυμφίους ἀπήτησε ν᾽ ἀναγνωσθῇ παραλειφθὲν ὅπως πάντοτε τὸ Μηνολόγιον, ἀλλ᾽ ὁ πρωτοψάλτης ὑπέδειξεν αὐτῷ ὅτι τοῦτο ἰσχύει ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ διότι εἶναι ἐντελῶς ἄτοπον νὰ μνημονεύεται πρῶτον ὁ δοῦλος, ὁ ἅγιος τῆς ἡμέρας, καὶ εἶτα νὰ ἕπεται ὁ Κύριος, ὁ Δεσπότης. ὁ πατριάρχης ἐπείσθη καὶ δὲν ἐπέμεινε περισσότερον.

[24]) Περὶ τοῦ ὕφους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀξιανάγνωστα εἶναι καὶ ὅσα ἐν Παραρτήματι τῆς Ἐκκλ. Ἀληθ. ἔτους 1901 τεύχ. Γ΄ σελ. 197 γράφονται· «Τὸ ὕφος τοῦτο — δηλ. ἡ κατάλληλος παράστασις ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ τῆς μελῳδίας — ἦτο τεθησαυρισμένον μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐν τοῖς μουσικοῖς χοροῖς τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἔνθα ἐξαιρετικῶς διέλαμπε· καὶ τοῦτο διότι ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν ἐποχὴν ὑπῆρχον οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν μουσικῶν, οἵτινες διαδοχικῶς παραλαμβάνοντες διετήρουν πάντοτε γνήσιον καὶ ἀνόθευτον σχετικῶς τὸ λεγόμενον πατριαρχικὸν ὕφος, τὸ ἐνσταλάζον ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκροωμένων τὸ σωτηριῶδες καὶ γλυκύτατον τῆς κατανύξεως βάλσαμον, ὅπερ ἀναντιρρήτως ὑπάρχει τὸ σκοπιμώτερον τέλος τῆς ἱερᾶς ὑμνῳδίας. Τὸ πατριαρχεῖον

σίας ἐκτέλεσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ᾀσματῳδίας· καθόσον ἡ χρησιμοποιουμένη ἀπὸ μιᾶς ἑκατονταετηρίδος γραφὴ προϋποθέτει ὡρισμένον μέλος ὅπως τοῦτο ἐκτελεῖται ὑπὸ τῶν μουσικοδιδασκάλων τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ συμφώνως μὲ τὴν παράδοσιν. Ἡ γραφὴ αὕτη κυρίως χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ δεσμεύῃ τὸν ἐκτελεστὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν γραμμῶν μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς αὐτὸν τὰς ἐξ αὐτῶν παρεκκλίσεις καὶ παρεκτροπάς. Ἡ παράστασις, ἡ ἔκφρασις, ἡ τελεία ἀπόδοσις ἀνήκει αὐστηρῶς καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν μεμυημένον εἰς τὸν τρόπον τοῦ ψάλλειν ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ὅπου οἱ ψάλται οὐδέποτε ψάλλουσιν ἀνεξάρτητα, ὑποχρεούμενοι ν' ἀκολουθῶσι τὴν ἐνταῦθα ὑπάρχουσαν μουσικὴν παράδοσιν [25]). Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἰδιαζούσης σπουδαιότητος διὰ τὴν βυζαντινὴν μουσικήν, ἥτις ἐν μὲν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ εὑρίσκει τὴν καλυτέραν αὐτῆς ἀπόδοσιν [26]), ἐνῶ ὅταν αὕτη ψάλλεται ὑπὸ τῶν μὴ εἰδημόνων οὐδεμίαν προξενεῖ ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἀκροατήν. Κατὰ ταῦτα ἡ γραφὴ ἡ νῦν εἶναι γραφὴ τοῦ κατὰ παράδοσιν σωζομένου ἔτι ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μουσικοῦ μέλους τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ τροπαρίων.

Πηγὴ τῆς ᾀσματῳδίας τῶν πατριαρχικῶν ψαλτῶν.

Πηγὴ ἐκ τῆς ὁποίας ἀρύονται οἱ πατριαρχικοὶ ψάλται τὰ μουσικὰ μέλη τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων εἶναι ἡ κρατοῦσα ἐν τῷ ναῷ μουσικὴ παρά-

---

τῆς Κων/πόλεως ὅπως διεκράτησεν ἀνόθευτον τὴν παρακαταθήκην τῶν ἱερῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω διετήρησεν ἀνόθευτον μετὰ τὴν ἅλωσιν καὶ τὸ μουσικὸν ὕφος· ὁ δὲ πατριαρχικὸς ναός, ἐχρησίμευεν ὡς διδασκαλεῖον τοῦ ὕφους, τῆς γνησιωτέρας δηλονοῦν ἀπαγγελίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν μελῶν ».

[25]) Ἡ ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις διατυπωθεῖσα και ὑποστηριχθεῖσα παρά τινων γνώμη ὅτι ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ δὲν τηρεῖται τὰ πατριαρχικὸν ὕφος, ὅπως συνέβαινε τὸ τοιοῦτον μέχρι τοῦ πρωτοψάλτου Ἰωάννου τοῦ Βυζαντίου καὶ ὅτι ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ψάλλονται ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ ὁποῖα δὲν ἔπρεπε νὰ ψάλλωνται (Παράρτημα Ἐκκλ. Ἀληθ. τεῦχ. Ε΄ 1902 σελ 39), δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ πρὸ τῆς δυνάμεως τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων· διότι οὐδέποτε διεκόπη ἡ κατὰ διαδοχὴν μάθησις ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τῆς ἐκκλ. ᾀσματῳδίας καὶ οὐδέποτε ἔλαβε χώραν ἐκεῖ γενικὴ ἀντικατάστασις τῶν ἀποτελούντων τοὺς πατριαρχικοὺς μουσικοὺς χοροὺς ψαλτικῶν προσώπων.

[26]) Πολὺ ὀρθῶς καὶ ὁ μακαρίτης μουσικολόγος Μᾶρκος Βασιλείου († 1919) ἐφρόνει καὶ ὑπεστήριζε τὴν γνώμην ὅτι ἔπρεπεν ἐν τῇ τότε λειτουργούσῃ μουσικῇ σχολῇ τοῦ Ἐκκλ. μουσ. συλλόγου νὰ διδάσκωσι μόνον οἱ πατριαρχικοὶ ψάλται διότι ἐν τοῖς Πατριαρχείοις διατηρεῖται τὸ ἀρχαῖον ὕφος καὶ ἐκεῖ ψάλλεται ὅ,τι δέον νὰ ψάλλεται (Παράρτημα αὐτ. σελ. 38).

δοσις. Περιλαμβάνει δὲ αὕτη ὄχι μόνον τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις ἢ τετυπωμένοις μουσικοῖς κειμένοις μουσικὸν μέλος, ἀλλὰ καὶ τὸ προφορικῶς καὶ ἀγράπτως διατηρούμενον ὑπὸ τῶν ψαλτῶν τούτων [27]). Ἄλλαις λέξεσι τὰ ἐν τῷ ναῷ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ψαλλόμενα μέλη εἶναι εἰλημμένα πάντοτε ἐκ τῆς παλαιοτέρας ἢ νεωτέρας πατριαρχικῆς μουσικῆς παραδόσεως. Ἅπαν δὲ τὸ πλουσιώτατον καὶ ἀξιόλογον τοῦτο μουσικὸν ὑλικὸν χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τῶν ψαλτῶν κατὰ τὰς περιστάσεις διὰ τὰς πολλαπλᾶς ἀνάγκας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅμως τοῦτο, διὰ τὴν κατ᾽ ἰδίαν μελέτην τῶν πατριαρχικῶν ψαλτῶν ὡς ἐπίσημα καὶ ἔγκυρα κείμενα μουσικὰ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξήγησιν γραμμένα [28]) ὑπάρχουν καὶ χρησιμεύουν τὰ ἑξῆς: Νέον Ἀναστασιματάριον Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου πρώτης ἐκδοσεως ἐν Βουκουρεστίῳ (1820) [29]), Σύντομον Δοξαστάριον τοῦ αὐτοῦ πρώτης ἐκδό-

---

[27]) Τούτου ἕνεκα οἱ διὰ τὴν θέσιν τοῦ πρωτοψάλτου τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ ἔξωθεν προσληφθέντες συνήντων μεγάλην δυσχέρειαν εἰς τὴν πατριαρχικὴν ψαλμῳδίαν, δυσχέρειαν ἣν δυσκόλως παρέκαμπτον ὄντες ὑποχρεωμένοι κατὰ τὸν χρόνον τῆς πρωτοψαλτείας αὐτῶν νὰ διευθύνωνται καὶ νὰ ῥυμουλκῶνται ἐν τῷ ψάλλειν ὑπὸ τῶν λαμπαδαρίων καὶ τῶν δομεστίκων τοῦ ναοῦ, ὅπως τοῦτο συνέβαινεν εἰς τοὺς ἀμέσως γενομένους πρωτοψάλτας Σταυράκην Γρηγοριάδην (1866) καὶ Γεώργιον Βιολάκην (1876).

[28]) Μὲ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὴν καθιέρωσιν αὐτῆς ἐπισήμως, ἡ νέα γραφὴ δὲν ἐπεβλήθη διὰ μιᾶς καὶ γενικῶς ἐπὶ ὅλους τοὺς πατριαρχικοὺς ψάλτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ οἱ στερρῶς τῆς παλαιᾶς γραφῆς ἐχόμενοι. Οὕτω καθ᾽ ὅλην τὴν μακρὰν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ χοροστασίαν αὐτοῦ (μέχρι τοῦ 1855) Κωνσταντῖνος ὁ πρωτοψάλτης ἔψαλλε χρησιμοποιῶν πάντοτε μουσικὰ κείμενα χειρόγραφα τῆς παλαιᾶς γραφῆς, τῆς γραφῆς Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, ἐπειδὴ παντελῶς οὗτος ἠγνόει τὸ νέον γραφικὸν σύστημα. Τὸ αὐτὸ ἔπραττε καὶ ὁ ἐπὶ ὁλόκληρον πεντηκονταετίαν χοροστατήσας λαμπαδάριος Νικόλαος († 1892). Περὶ τούτου δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι κατεῖχε τὴν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ διατηρουμένην μουσικὴν παράδοσιν μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ καὶ ἦτο ὁ τελευταῖος τοῦ ιθ´ αἰῶνος μύστης τῆς ἐκτελέσεως τοῦ βυζαντινοῦ μουσικοῦ μέλους· ἔψαλλε δὲ οὗτος πάντοτε καὶ ἀποκλειστικῶς μαθήματα τῶν πρωτοψαλτῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν ταῖς μουσικαῖς γραμμαῖς τῶν ποιημάτων αὐτῶν διατηροῦσι τὴν οὐσίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βυζαντινοῦ μέλους. Παρὰ τοῦ μουσικοδιδασκάλου τούτου τοῦ λαμπαδαρίου Νικολάου, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ὁποίου ἐπὶ ἑξαετίαν διετέλεσεν ὡς δεύτερος δομέστικος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἐμυήθη τὴν μουσικὴν καὶ ἐμορφώθη εἰς τὸ κατὰ τὸ ὕφος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ ψάλλειν τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη Ἰάκωβος ὁ Ναυπλιώτης, ὅστις παρὰ τὴν παρέμβασιν εἰς τοὺς μουσικοὺς χοροὺς τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ τοῦ πρωτοψάλτου Γεωργίου Βιολάκη, διέσωσε τὴν μουσικὴν πρᾶξιν τῶν ἀρχαιοτέρων πρωτοψαλτῶν καὶ αὐτὸς τὴν σήμερον εἶναι ὁ συνεχιστὴς τῆς πατριαρχικῆς παραδόσεως.

[29]) Ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ οὐδέποτε ἐγίνετο ἀπόλυτος χρῆσις τοῦ Ἀναστασιματαρίου τοῦ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου κατ᾽ ἔκδοσιν τοῦ πρωτοψάλτου Ἰωάννου,

σεως (1820)[29]), Είμολόγιον τῶν Καταβασιῶν Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου μετὰ τοῦ συντόμου Είρμολογίου παρὰ Πέτρου τοῦ Βυζαντίου ἔκδοσις Χουρμουζίου ἐν Κωνστ/πόλει (1825)[29]), Καλοφωνικὸν Είμολόγιον πρώτης ἐκδόσεως (1835)· Ἰδιόμελα, Ἀπολυτίκια καὶ Κοντάκια ἐκ τῆς μελοποιηθείσης συλλογῆς Μανουὴλ τοῦ πρωτοψάλτου (1831)[30]) καὶ ἡ τετράτομος Μουσικὴ Πανδέκτη τοῦ 1850, ἐξ ἧς συνήθως ψάλλονται τὰ μουσικὰ μέλη τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν ἑσπερινόν, τὸν ὄρθρον καὶ τὴν λειτουργίαν· ἤτοι Μακάριος ἀνὴρ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου ἢ τὸ συντετμημένον ὑπὸ Μανουὴλ πρωτοψάλτου· τὰ Κεκραγάρια, Πασαπνοάρια καὶ ἀργὰ ἰδιόμελα τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς Ἰακώβου πρωτοψάλτου· Τὸν ἥλιον κρύψαντα Γερμανοῦ τοῦ Νέων Πατρῶν· Ἀναστάσεως ἡμέρα Χρυσάφου τοῦ νέου πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας· κράτημα δὲ τούτου, τοῦ Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου· σύντομοι δοξολογίαι Μανουὴλ πρωτοψάλτου· ἀργαὶ δοξολογίαι Πέτρου λαμπαδαρίου, Δανιὴλ πρωτοψάλτου, Ἰακώβου πρωτοψάλτου καὶ Πέτρου τοῦ Βυζαντίου ἢ Γρηγορίου πρωτοψάλτου· Ἀλληλουάριον Ἰωάννου πρωτοψάλτου· χερουβικὰ σύντομα Πέτρου λαμπαδαρίου καὶ Γρηγορίου πρωτοψάλου· χερουβικὰ ἀργὰ Δανιὴλ πρωτοψάλτου, Πέτρου λαμπαδαρίου, Πέτρου τοῦ Βυζαντίου, Μανουὴλ πρωτοψάλτου ἐπιγραφόμενα ὡς Κωνσταντίνου πρωτοψάλτου, Γρηγορίου πρωτοψάλτου ἀργά· Λειτουργικὰ χῦμα ἢ τὰ εἰς πλάγιον τοῦ τετάρτου ἦχον συνηθισμένα· Ἄξιόν ἐστιν εἰς ἦχον δεύτερον τὸ συνηθισμένον[31]). Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου Ἰωάννου πρω-

οὔτε τοῦ Δοξασταρίου τοῦ Πέτρου κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ πρωτοψάλτου Γεωργίου Βιολάκη, κατὰ τὸ 1899· τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ διὰ τὸ Είρμολόγιον τῶν Καταβασιῶν Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου κατ' ἔκδοσιν Ἰωάννου τοῦ πρωτοψάλτου, κατὰ τὸ 1839 καὶ μετὰ ταῦτα.

30) Τὰ ἐν τῇ Μουσικῇ Κυψέλῃ τοῦ 1857 τοῦ Α' δομεστίκου Στεφάνου περιεχόμενα Δοξαστικά, Ἰδιόμελα, Ἀπολυτίκια καὶ Κοντάκια δὲν χρησιμοποιοῦνται ἅπαντα ὑπὸ τῶν πατριαρχικῶν ψαλτῶν. Ἐξ αὐτῶν ἐνίων ἑορτῶν τὰ ἰδιόμελα, τὰ Ἀπολυτίκια καὶ τὰ Κοντάκια ψάλλονται ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ, ἐφόσον ταῦτα δὲν ἀφίστανται τῆς πατριαρχικῆς μουσικῆς παραδόσεως.

31) Ἐπειδὴ παρετήρησεν ὅτι εἰς τοὺς ναοὺς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς εἶχεν εἰσαχθῆ τὸ κακὸν ἕκαστος ἱεροψάλτης θὰ ψάλλῃ ἴδιον καὶ τῆς ἀρεσκείας αὐτοῦ μελοποίημα τοῦ Ἄξιόν ἐστιν, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀπρέπειαν ταύτην ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' (1819) προεκήρυξε διὰ τὸ τροπάριον τοῦτο διαγωνισμὸν μεταξὺ τῶν μουσικοδιδασκάλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστος ἐκαλεῖτο νὰ ὑποβάλῃ ἀνωνύμως μελοποιημένον ὑπ' αὐτοῦ ἓν Ἄξιόν ἐστιν. Κατόπιν δὲ μελέτης τῶν ὑποβληθέντων μουσουργημάτων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐνεκρίθη τὸ εἰς δεύτερον ἦχον Ἄξιόν ἐστι, ποίημα τοῦ τότε πρωτοψάλτου Γρηγορίου, ὅπερ, ἀπαγορευθέντος παντὸς ἄλλου, εἰσήχθη πρὸς κοινὴν χρῆσιν εἴς τε τὸν πατριαρχικὸν καὶ τοὺς ἐνοριακοὺς ναούς· ἔκτοτε ἐπεκράτησε τοῦτο μόνον νὰ ψάλλεται πάντοτε, παραμεῖναν ἀνεπίγραφον, μὲ τὸν ἁπλοῦν τίτλον Τὸ συνηθισμένον.

τοψάλτου τοῦ Τραπεζουντίου· Ἀγαπήσω σε Κύριε Ἰακώβου πρωτοψάλτου ἢ τὸ εἰς βαρὺν τοῦ πρωτοψάλτου Γρηγορίου· Κοινωνικὰ τῶν Κυριακῶν καὶ ἑορτῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ Δανιήλ, Πέτρου λαμπαδαρίου, Ἰακώβου πρωτοψάλτου, Πέτρου τοῦ Βυζαντίου, Μανουὴλ πρωτοψάλτου, Γρηγορίου πρωτοψάλτου καὶ Ἰωάννου λαμπαδαρίου· Πολυέλεοι Δανιήλ, Πέτρου λαμπαδαρίου, Γρηγορίου πρωτοψάλτου καὶ Γεωργίου τοῦ Κρητὸς εἰς ἦχον βαρὺν τὸ Λόγον ἀγαθόν· Ἄνωθεν οἱ προφῆται Ἰωάννου Κουκουζέλους καὶ ἡ Πατριαρχικὴ φήμη μέλος ἀρχαῖον εἰς ἦχον βαρύν· Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Κατευθυνθήτω μέλος ἀρχαῖον εἰς πλάγιον τοῦ δευτέρου ἀργόν, σύντομον εἰς ἦχον πλάγιον τοῦ πρώτου· Νῦν αἱ δυνάμεις εἰς ἦχον πλάγιον τοῦ δευτέρου Ἰωάννου τοῦ Κλαδᾶ συντετμημένον ὑπὸ Ἰωάννου πρωτοψάλτου τοῦ Τραπεζουντίου· Γεύσασθε· τῶν αὐτῶν ποιητῶν.

Κατοικία, μισθὸς καὶ ἀπολαυαὶ τῶν πατριαρχικῶν ψαλτῶν.

Οἱ πατριαρχικοὶ ψάλται ὡς κληρικοὶ καὶ ἐσωτερικοὶ τοῦ πατριαρχείου ὑπάλληλοι διέμενον καὶ διῃτῶντο κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὴν ἅλωσιν αἰῶνας ἐν τῷ πατριαρχικῷ οἴκῳ καὶ τοῖς κελλίοις αὐτοῦ· βραδύτερον παρεχωροῦντο πρὸς κατοικίαν αὐτῶν οἰκήματα ἰδιόκτητα τοῦ πατριαρχείου γειτνιάζοντα πρὸς αὐτὸ διὰ τὰς καθημερινὰς καὶ συχνὰς ἀκολουθίας τοῦ ναοῦ καθ' ἃς ὑπεχρεοῦντο νὰ παρουσιάζωσι τὰ ψαλτικὰ πρόσωπα. Καὶ μέχρι τοῦ ιθ' αἰῶνος αἱ κατοικίαι τῶν πρωτοψαλτῶν καὶ λαμπαδαρίων ἦσαν αἱ αὐταί· ἔκειντο δὲ κατὰ τὸν χῶρον ὅπου ὑπάρχει σήμερον ἡ πατριαρχικὴ Μαράσλειος σχολή. Καὶ οἱ δομέστικοι ἐπίσης κατῴκουν εἰς οἰκήματα πατριαρχικά, κείμενα καὶ ταῦτα παρὰ τὸ πατριαρχεῖον ἐν Πετρὶ καπὶ τσικμὰζ σοκάκ, εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ σημερινοῦ κτιρίου τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης. Ἐκεῖ εἶναι γνωστὸν ὅτι διέμενον οἱ πρωτοψάλται Γρηγόριος ὁ Βυζάντιος, Κωνσταντῖνος ὁ Βυζάντιος, Ἰωάννης ὁ Βυζάντιος, Σταυράκης, Γεώργιος ὁ Ραιδεστηνὸς ὡς καὶ οἱ λαμπαδάριοι Στέφανος, Νικόλαος καὶ οἱ πατριαρχικοὶ δομέστικοι Κωνσταντῖνος Σαββόπουλος καὶ Γεώργιος Παυλίδης ὁ ἐκ Κανδυλλὶ τοῦ Βοσπόρου. Βραδύτερον αἱ κατοικίαι τῶν πατριαρχικῶν ψαλτῶν ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν κτίσιν τοῦ ἐν Φαναρίῳ πατριαρχικοῦ τούτου σχολείου διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ γένους. Ἔκτοτε οἱ ψάλται τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ διέμενον εἰς κατοικίας κειμένας ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ Φαναρίου ἢ ἐν ταῖς παρὰ τὸ Φανάριον συνοικίαις.

Πρὸς συντήρησιν ἑαυτῶν καὶ τῶν οἰκείων οἱ ψάλται τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ διὰ τὰς ἐν αὐτῷ χοροστασίας αὐτῶν ἐλάμβανον κατὰ μῆνα μισθὸν ποικίλλοντα κατ' ἐποχὰς πληρωνόμενον ἐκ τοῦ παγκαρίου τοῦ ναοῦ. Οὕτω τὸ 1740 ὁ πρωτοψάλτης ἐλάμβανεν ἐτησίως 133 γρόσια καὶ 40 ἄσπρα,

ἐπίσης διὰ τὴν τσόχαν καὶ τὸ χαρτίον 22 γρόσια καὶ 12 διὰ τὸ ψωμίον ἑνὸς χρόνου· ἐπίσης καὶ ὁ λαμπαδάριος καὶ ὁ πρωτοκανονάρχης ἐλάμβανον 12 γρόσια διὰ τὴν τσόχαν. Τὸ 1743 ὁ πρωτοψάλτης πληρῶν καὶ χρέη καπουκεχαγιᾶ διὰ τὸ τελευταῖον ὑπούργημα ἐλάμβανεν 165 γρόσια. Τὸ 1753 ὁ πρωτοψάλτης ὡς μισθὸν εἶχεν 100 γρόσια, ἕτερα 120 ὡς μισθὸν χοροστασίας διὰ μίαν διετίαν καὶ 500 γρόσια φιλοδώρημα [32]. Τὸ ταμεῖον τοῦ ναοῦ, ὅπερ ἐπλήρωνε τοὺς μισθοὺς τούτους, δυσκόλως ἰσοφάριζε τὰ ἔξοδα αὐτοῦ πρὸς τὰ ἔσοδα. Τούτου ἕνεκα ὁ ναὸς συνήθως καθυστέρει εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ ἐργαζομένους τέσσαρας καὶ πέντε μισθούς, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον παρεπονοῦντο συχνὰ εἰς τὸν πατριάρχην διὰ τὴν καθυστέρησιν τῆς πληρωμῆς των οἱ πρωτοψάλται Ἰωάννης ὁ Βυζάντιος καὶ Γεώργιος ὁ Ραιδεστηνός [33]. Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ὁ πρωτοψάλτης ἐλάμβανε 1500 γρόσια, ὁ λαμπαδάριος 1200, ὁ πρῶτος δομέστικος 900 καὶ ὁ δεύτερος 800. Ἐπὶ τῆς πρωτοψαλτείας τοῦ Γεωργίου Βιολάκη οἱ μισθοὶ ἦσαν 11 λίραι χρυσαῖ διὰ τὸν πρωτοψάλτην, 9 διὰ τὸν λαμπαδάριον, διὰ τὸν Α′ δομέστικον 8 καὶ διὰ τὸν Β′ δομέστικον 7. Ἀπὸ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Ἰωακεὶμ τοῦ Γ′ ὡρίσθη ἵνα ὁ πρωτοψάλτης καὶ ὁ λαμπαδάριος πληρώνωνται ἐκ τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου, ἐνῶ οἱ δομέστικοι ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῷ ναῷ ὑπηρετοῦντες ὑπάλληλοι ἐπληρώνοντο ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ ναοῦ. Ἀπὸ τῆς πρωτοψλατείας Ἰακώβου τοῦ Ναυπλιώτου (1911) οἱ μισθοὶ ἦσαν 15 λίραι χρυσαῖ διὰ τὸν πρωτοψάλτην, 12 διὰ τὸν λαμπαδάριον Κωνσταντῖνον Κλάββαν, 8 διὰ τὸν πρῶτον καὶ 6 διὰ τὸν δεύτερον δομέστικον. Οἱ μισθοὶ τῶν ψαλτῶν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον ὡρίσθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰσχυούσης νέας ἀξίας τοῦ χαρτονομίσματος· οὕτω ὁ πρωτοψάλτης ἐμισθοδοτεῖτο διὰ λιρῶν 80, ὁ λαμπαδάριος διὰ 70, ὁ Α′ δομέστικος διὰ 30 καὶ ὁ Β′ διὰ 25 κατὰ μῆνα. Ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Γ′ (1926) ὁ μισθὸς τοῦ ὑπρωτοψάλτου λόγῳ τῆς ὑπερπεντηκονταετοῦς ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ χοροστασίας αὐτοῦ ὡρίσθη κατὰ μῆνα εἰς λίρας Τουρκίας 100, τοῦ λαμπαδαρίου εἰς 80, τοῦ Α′ δομεστίκου εἰς 50 καὶ τοῦ Β′ εἰς λίρας τριάκοντα.

(ἀκολουθεῖ).

---

32) Μ. Γεδεὼν ἐν Ἐκκλ. Ἀληθ. ΚΕ′ σελ. 59. Πρβλ. Φιλ. Βαφείδου ἐκκλ. ἱστορ. τομ. Γ′ μέρος Β′ σελ. 224 ἐν σημ. 2.

33) Ἡ ἐπὶ καθυστερήσει πέντε ὀφειλομένων αὐτῷ μισθῶν διαμαρτυρία τοῦ πρωτοψάλτου τούτου πρὸς τὸν παναγιώτατον Ἰωακεὶμ τὸν Β′ (1876) ἐστοίχισεν εἰς τὸν ἐν λόγῳ δοκιμώτατον ἄλλως πρωτοψάλτην τὴν ἐκ τοῦ ναοῦ ἀποχώρησιν αὐτοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Παρασημοφορίαι.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας Ἀχμὲτ Ζώγου ἀπένειμε τῇ Α. Θ Παναγιότητι τὴν Μ. Ταινίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Παρασήμου «Besa», τοῖς δὲ σεβ. Ἁγίοις Συνοδικοῖς Χαλκηδόνος κ. Μαξίμῳ, Δέρκων κ. Ἰωακείμ, Προύσης κ Πολυκάρπῳ, Πριγκηπονήσων κ. Θωμᾷ, Σάρδεων καὶ Πισιδίας κ. Γερμανῷ, Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων κ. Γενναδίῳ, Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Ἰακώβῳ, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεοντίῳ, Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντίνῳ, Χριστουπόλεων κ. Μελετίῳ, Λαοδικείας κ. Δωροθέῳ καὶ Αἴνου κ. Γερμανῷ τὴν Μ. Ταινίαν τοῦ Παρασήμου Σκενδὲρ βέη.

Ὡσαύτως ἀπενεμήθησαν τοῖς πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλῳ κ. Ἀδαμαντίῳ, Ἀρχιγραμματεῖ τῆς Ἱ. Συνόδου ἀρχιμ. κ. Κυρίλλῳ καὶ Μ. Ἀρχιδιακόνῳ κ. Γρηγορίῳ τὸ αὐτὸ παράσημον τρίτης τάξεως καὶ τῷ Διερμηνεῖ τῶν Πατριαρχείων κ. Σπυρίδωνι Κωνσταντινίδῃ τὰ αὐτὸ παράσημον δευτέρας τάξεως.

Τὰ ὡς ἄνω παράσημα προσεκόμισεν αὐτοπροσώπως εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὁ ἐντιμότ. Γεν. Πρόξενος τῆς Ἀλβανίας κ. Α. Τζαζούλη ἐν συνοδείᾳ τοῦ κ. ὑποπροξένου αὐτῆς, ἐπιδοὺς ἅμα τῇ Α. Θ· Παναγιότητι σχετικὴν ἐπιστολὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀλβανῶν.

Ἡ «Ὀρθοδοξία» ὑποβάλλει τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ τοῖς σεβ. Ἁγίοις Συνοδικοῖς τὰ εὐλαβῆ αὐτῆς συγχαρητήρια, συγχαίρει δ' ὡσαύτως καὶ τοὺς λοιποὺς παρασημοφορηθέντας.

Πατριαρχικὰ συλλυπητήρια.

Ὅλως αἰφνιδίως καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀπεβίωσε κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐν Χάλκῃ ὁ προσφιλὴς ἀδελφὸς τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ Στρατηγοῦ Ἰσμὲτ Ἴνονου. Ἐπὶ τῷ λυπηρῷ τούτῳ γεγονότι ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνελυπήθη τηλεγραφικῶς τὸν κ. Πρωθυπουργόν, Ὅστις δι' ἀπαντητικοῦ τηλεγραφήματος ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ. Τὰ σχετικῶς ἀνταλλαγέντα τηλεγραφήματα ἔχουσιν ὧδε:

Πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Στρατηγὸν ***Ἰσμὲτ Ἴνονου.***

Εἰς Χάλκην.

Ἐπὶ τῷ ἀπροσδοκήτῳ καὶ προώρῳ θανάτῳ τοῦ ἀγαπητοῦ Ὑμῶν ἀδελφοῦ παρακαλοῦμεν ὅπως δεχθῆτε τὰ εἰλικρινῆ ἡμῶν συλλυπητήρια.

26/8/937.

Ὁ Ρωμαῖος Πατριάρχης ***Βενιαμίν.***

Πρὸς τὸν Ρωμαῖον Πατριάρχην ***Βενιαμίν.***

Εἰς Φανάριον.

Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὰ φιλόφρονα συλλυπητήρια Ὑμῶν καὶ εὔχομαι Ὑμῖν μακροβιότητα.

27/8/37.

Ἰσμὲτ Ἴνονου.

Χοροστασίαι.

Εὐλαβεῖ παρακλήσει τῶν οἰκείων ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς τῆς Παναγίας: ἐν Μουχλίῳ (15) καὶ Νεοχωρίου (29), προϋπαντηθεῖσα καὶ προπεμφθεῖσα μετ' ἐκδηλώσεων βαθυτάτου σεβασμοῦ πρὸς τὸ πρόσωπον Αὐτῆς. Τὴν ἑορτὴν τῆς θείας Μεταμορφώσεως καὶ τὰς λοιπὰς Κυριακὰς ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ πατριαρχικῷ ναῷ.

— Ἐπὶ τῇ ἀποδόσει τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (23) τὴν μὲν Κυριακὴν κατὰ τὸν ἑσπερινὸν (22) ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ Πατρ. ναῷ, ἐν ᾧ φυλάσσεται ἡ ἱστορικὴ εἰκὼν τῆς Φανερωμένης, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος, τὴν δὲ ἑπομένην τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Εἰρηνουπόλεως κ. Κωνσταντῖνος, τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἱσταμένης ἐν τῷ ἱ. Βήματι.

Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια.

Ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῶν Οὔγγρων (20) ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπεσκέφθησαν τὸν ἐνταῦθα Γενικὸν Πρόξενον τῆς Οὐγγαρίας κ. De Barrotzi καὶ διεβίβασαν τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς Αὐτῆς ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος ἐν συνοδείᾳ τοῦ Διερμηνέως τῶν Πατριαρχείων κ. Σπ Κωνσταντινίδου.

Ὁ κ. Πρόξενος ἐπισκεφθεὶς τὴν ἑπομένην τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐξέφρασε τὰς θερμὰς ἐπὶ τούτῳ εὐχαριστίας αὐτοῦ.

— Τοῖς ἄγουσι τὰ ὀνομαστήρια αὐτῶν σεβασμ. Μητροπολίταις: πρ. Παραμυθίας κ. Ἀθηναγόρᾳ Κασσανδρείας κ. Εἰρηναίῳ, Σάμου κ. Εἰρηναίῳ (23) καὶ Ζιχνῶν κ. Ἀλεξάνδρῳ (30) διεβιβάσθησαν αἱ συγχαρητήριοι εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότης διὰ γραμμάτων Αὐτῆς, τῷ δὲ σεβ. Μητροπολίτῃ Φιλαδελφείας κ. Αἰμιλιανῷ, Σχολάρχῃ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολ. Σχολῆς, διὰ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Ἀδαμαντίου.

Μ. Πρωτοσυγκελλία.

Τυχὼν σεπτῆς πατριαρχικῆς ἀδείας ἀνεχώρησε δι' ἕνα μῆνα εἰς Ἑλλάδα πρὸς λουτροθεραπείαν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος, ἀναπληρούμενος ἐν τοῖς καθήκουσιν αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Γρηγορίου ἀναπληρουμένου καὶ τούτου ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. Δευτερεύοντος κ. Μαξίμου.

Ὀφφικιάλοι.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐκτιμῶσα τὴν μακρὰν ἐν ἀφοσιώσει καὶ ζήλῳ ἀκραιφνεῖ ὑπηρεσίαν τοῦ κ. Σπυρίδωνος Κωνσταντινίδου, Διερμηνέως τῶν Πατριαρχείων, ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ ὀφφίκιον τοῦ «Ἄρχοντος Μεγάλου Διερμηνέως καὶ Εἰσηγητοῦ τῶν Ἐπισήμων τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας», ἔχοντι τὴν στάσιν μετὰ τὴν τοῦ Ἄρχοντος Μ. Πρωτονοταρίου. Τὴν εὐχὴν τῆς χειροθεσίας ἀνέγνω ἐπ' αὐτοῦ ἡ Α. Θ. Παναγιότης κατὰ τὸν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἑσπερινὸν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ ναῷ (14) λήγοντος μηνός.

— Ἡ Α. Θ. Παναγιότης βραβεύουσα τὴν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην εὐδόκιμον ἱερατείαν τοῦ ἐν Βαφεοχωρίῳ ἐφημερίου ὁσιωτάτου πατρὸς Χρυσάνθου Προυσίου

προήγαγεν αὐτὸν εἰς Σύγκελλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ΚΠόλεως, προχειρισαμένη αὐτὸν τῇ 16 λήγοντος μηνὸς ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Αὐτῆς Πατριαρχικῷ παρεκκλησίῳ·

Ἐπισκέψεις.

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν (16) ὑποβαλόντες τὰ σέβη αὐτῶν οἱ ἀντιπροσωπεύσαντες τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν κατὰ τὰ ἐν Θράκῃ τελεσθέντα ἐσχάτως μεγάλα γυμνάσια τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ: ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου τοῦ Ἑλλ. στρατοῦ ἀντιστράτηγος κ. Α. Παπάγος — ὁ ὑπαρχηγὸς τοῦ αὐτοῦ ἐπιτελείου ὑποστράτηγος κ. Π. Μελισσηνός, οἱ τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ πυροβολικοῦ ὑποσράτηγοι κ. κ. Στ. Μανιαδάκης καὶ Ἀθ. Κορύζης, καὶ ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ ἑλλ. πρεσβείας συνταγματάρχης κ. Ἡρ. Ζουμπουλάκης, ἐν συνοδείᾳ τοῦ ἐνταῦθα Γεν. Προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Λ. Γάφου.

— Ὡσαύτως ἐπεσκέφθησαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ ὑπέβαλον τὰ σέβη αὐτῶν αἱ διὰ τὸ ἐνταῦθα βαλκανικὸν φεστιβὰλ ἐλθοῦσαι ὁμάδες Ἑλληνικὴ καὶ Ρουμανική.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κινήσεις ἀρχιερέων

Τυχόντες τῆς κανονικῆς ἀδείας τῆς Ἐκκλησίας ἀνεχώρησαν εἰς Ἑλλάδα πρὸς λουτροθεραπείαν οἱ σεβ. Μητροπολ. Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ καὶ Αἴνου κ. Γερμανός.

— Ἀνεχώρησεν εἰς Ἀθήνας ὁ ἀπὸ ἑβδομάδων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις φιλοξενούμενος σεβ. Μητροπολίτης Αὐστραλίας κ. Τιμόθεος, πρὸς ὃν διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος ἐξεφράσθη ὁ ἔπαινος καὶ ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἀξιόζηλον ποιμαντορικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ.

Τοὺς ὡς ἄνω σεβ. ἱεράρχας προέπεμψεν ἐκ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ Πανοσιολογ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Γρηγόριος.

Ἅγιον Ὄρος.

— Ἐπὶ σχετικῇ συστάσει τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Ἀλεξάνδρου· ἐνεκρίθη καὶ ἐγένετο προφρόνως ἀποδεκτὸν ὅπως ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐν Δαμασκῷ Γυμνασίου Μιλὰδ Σεργίου Σιάεβ, ἰδιαιτέραν κλίσιν καὶ ἱκανότητα ἔχων πρὸς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν εἰκονογραφίαν, προγυμνασθῇ ἐπί τινα καιρὸν εἰς τὴν ζωγραφικὴν τέχνην ἔν τινι τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἱ. μονῶν.

— Ἐπετράπη ἡ εἰς Ἅγιον Ὄρος μετάβασις τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Σερρῶν κ. Κωνσταντίνου καὶ Ἠλείας κ. Ἀντωνίου, τοῦ θεοφιλ. ἐπισκόπου Ταλαντίου κ. Παντελεήμονος, βοηθοῦ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τοῦ ὁσιωτ. ἀρχιμανδρίτου Βασαφήμ, ἡγουμένου τῆς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ ἱ. μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τοῦ αἰδεσιμολογ. πατρὸς Κωνστ. Στεφάνοβιτς, ἱερέως τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὀρθοδ. Γιουγκοσλαϊκῆς παροικίας, πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἱ. μονῶν.

— Διὰ σεπτῶν Πατριαρχικῶν Γραμμάτων διεβιβάσθη ἡ εὐλογία τῆς Μ. Ἐκκλησίας τῷ καὶ αὖθις ἐκλεγέντι ἡγουμένῳ τῆς ἱ. πατρ. καὶ σταυροπ. μονῆς τοῦ Σύμωνος Πέτρας ὁσιωτάτῳ Ἀρχιμ. Καισαρίῳ, τῷ ἐκλεγέντι προϊσταμένῳ τῆς ἱ. πατριαρ. καὶ σταυροπ. μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας ὁσιωτάτῳ προηγουμένῳ Ἱερο-

θέῳ, ὡς καὶ ταῖς ἱ. πατρ. καὶ σταυροπ. μοναῖς Καρακάλλου, Παντοκράτορος καὶ Ἰβήρων ἐπὶ ταῖς γενομέναις ἐν αὐταῖς ἀρχαιρεσίαις προϊσταμένων καὶ γερόντων.

Ἱερὰ Μονὴ Βλατάδων—ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἐπὶ τῇ βάσει ἐκθέσεως τοῦ κατ' ἐντολὴν πρὸς μελέτην τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῆς ὡς ἄνω ἱερᾶς Μονῆς μεταβάντος εἰς Θεσσαλονίκην σεβ. Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος κ. Χρυσάνθου, ἐνεκρίθη ἵνα καταρτισθῇ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, ἰδιαιτέρα πρὸς διαχείρισιν τῆς αὐτόθι κτηματικῆς περιουσίας τῆς Μονῆς Ἐπιτροπή. Μέλη ταύτης ὡρίσθησαν ὁ ὁσιολ. ἡγούμενος τῆς Μονῆς κ. Ἰωακεὶμ Ἰβηρίτης, οἱ αὐτόθι ὀφφικιάλοι Ἰ. Λαδᾶς, δικηγόρος, καὶ Α. Μισιρλόγλους, ἰατρός, Α. Τσίτσης, βιομήχανος, Κ. Σακᾶς, καπνέμπορος, Γ. Κογκαλίδης, μεγαλέμπορος, καὶ Δ. Φυλλίδης, ἀρχιτεκτων. Πρὸς πάντας τοὺς ἀνωτέρω διεβιβάσθησαν τὰ προσήκοντα διὰ τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς πατριαρχικὰ πιττάκια.

Ὀρθόδοξος Ἑλλην. Κοινότης Βρασσόβου ἐν Ρουμανίᾳ.

Ἐπὶ γενομένῃ ἀπὸ μέρους τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ἐν λόγῳ κοινότητος ἀνακοινώσει περὶ συμπληρώσεως 387ης ἐπετείου ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς διὰ σεπτοῦ πατριαρχ. γράμματος διεβιβάσθησαν αὐτῇ ἡ χαρὰ καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Κατὰ τόν παρόντα μῆνα ἦγον τὰ ὀνομαστήρια αὐτῶν οἱ Μακαρ. Πατριάρχαι Ρουμανίας κ. Μύρων (18) καὶ Ἀντιοχείας κ. Ἀλέξανδρος (30). Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν τὰ κατωτέρω κατὰ σειρὰν καταχωρούμενα τηλεγραφήματα:

Πατριάρχην ***Μύρωνα.***

Βουκουρέστιον.

Ἐγκαρδίως ἀδελφικῶς συγχαίροντες Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι ἑορτῇ ὀνόματος Αὐτῆς εὐχόμεθα μακροημέρευσιν ἐπ' ἀγαθῷ ἀδελφῆς Ἐκκλησίας καὶ δόξαν Αὐτῆς

18/8/37.

Πατριάρχης ***Βενιαμίν.***

Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ***Βενιαμίν.***

Φανάριον.

Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰ ἀδελφικὰ ἐπὶ τοῖς ὀνομαστηρίοις ἡμῶν συγχαρητήρια καὶ εὐχόμεθα τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὴν ἀναγκαιοῦσαν ἐνίσχυσιν διὰ τὸ ἀγαθὸν μέλλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν γενικῶν συμφερόντων τῆς Ὀρθοδοξίας.

20/8/37.

Μύρων Πατριάρχης Ρουμανίας.

Πατριάρχην *Ἀλέξανδρον*.

Δαμασκόν.

Ἐγκάρδιον ἀπευθύνοντες συγχαρητήριον ἐπὶ ὀνομαστηρίοις πρόσρησιν εὐχόμεθα Ὑμετέρα Μακαριότητι ἐνίσχυσιν παρὰ Θεοῦ ἐπιτελέσει Πατριαρχικῶν Αὐτῆς καθηκόντων.

30/8/37.

Πατριάρχης *Βενιαμίν*.

Πατριάρχην *Βενιαμίν*.

Φανάριον.

Βαθέως συγκεκινημένοι συγχαρητηρίοις Ὑμετέρας Παναγιότητος εὐχόμεθα Αὐτῇ μακροζωΐαν ἔμπλεων θείων χαρίτων.

1/9/37.

Πατριάρχης *Ἀλέξανδρος*.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος μηνὸς ἀφίκετο εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ὁ Ἀλβανὸς Ἀρχιερεύς Βησσαρίων Τζοβάννι. Ἡ Α. Πανιερότης ἐν συνοδείᾳ τοῦ ἐνταῦθα Γενικοῦ Προξένου τῆς Ἀλβανίας κ. Ἀσὰφ Τζαζούλη, προσῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ὑπέβαλε πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὰ σέβη αὐτοῦ, δηλώσας ὅτι σκοπὸς τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ ἐνταῦθα εἶναι, ἵνα αὐτοπροσώπως καὶ οὐχὶ διὰ ξηρῶν γραμμάτων ὑποβάλῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ πρό τινος γενομένῃ ἄρσει τῆς καθαιρέσεως καὶ ἀποκαταστάσει αὐτοῦ εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν βαθμὸν καὶ διαδηλώσῃ ἅμα τὴν πρὸς τὸν σεπτὸν πρῶτον Θρόνον τῆς Ὀρθοδοξίας ἀφοσίωσιν αὐτοῦ. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀντεπεσκέφθη τὴν Α. Πανιερότητα ὁ Δευτερεύων Μάξιμος, ὅστις καὶ ἀπεχαιρέτησεν αὐτὴν ἀναχωρήσασαν μετά τινας ἡμέρας εἰς Τύραννα.

— Καὶ ὁ Μακαρ. Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Μύρων ἀπήντησε εἰς τὴν περὶ ἀνακηρύξεως τῆς Ὀρθοδόξου ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐκκλησίας εἰς Αὐτοκέφαλον πατριαρχικὴν ἐγκύκλιον «ἐκφράζων τὴν χαρὰν αὐτοῦ διὰ τὴν βαρυσήμαντον ταύτην πρᾶξιν ἐν τῇ ζωῇ τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ὀρθοδοξίας καὶ τὴν πεποίθησιν αὐτοῦ ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπέκτησεν οὕτω ἓν νέον στήριγμα καὶ ἐν τέλει εὔχεται ὑπὲρ τῆς καρποφόρου σταδιοδρομίας τῆς νεαρᾶς ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐκκλησίας».

Ἐπίσκοπος Ἰωνοπόλεως Γρηγόριος.

Τῇ 10 παρελθόντος Ἰουνίου μηνὸς ἐξεδήμησεν πρὸς Κύριον ἐν Χίῳ ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Ἰωνοπόλεως Γρηγόριος. Ὑπηρετήσας ἐπὶ ἔτη συνεχῆ ἐν τῇ Ἀρχ/πῇ ΚΠόλεως ὡς ἱερατικῶς προϊστάμενος, ἐφημέριος τοῦ πατριαρχ. ναοῦ καὶ ἱεροδιδάσκαλος ἐψηφίσθη τῇ αἰτήσει τοῦ ἀοιδίμου Μητρ. Χίου Ἱερωνύμου βοηθὸς αὐτοῦ ἐπίσκοπος (15 Ἀπρ. 1926) χειροτονηθεὶς εἰς ἀρχιερέα τῇ 18 ἰ. μηνός. Διεκρίθη διὰ τὸ φιλήσυχον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς τὸ καθῆκον ἀφοσίωσιν. Τῆς κηδείας αὐτοῦ προέστη ὁ σεβ. Μητροπολ. Χίου κ. Ἰωακείμ.

Τοῦ ἀοιδίμου ἐπισκόπου Γρηγορίου εἴη ἡ μνήμη αἰωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ — ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἀθηναγόρα Καβάδα Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς « Τὸ ὑπερπέραν ἢ ἡ ἀπόκοσμος ζωή, ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως ». Νέα Ὑόρκη. 1937.

Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ὁ πανοσιολ. Πρωτοσύγκελλος τοῦ σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἀθηναγόρας Καββάδας, πρώην ὑποδιευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, ἐξέδωκεν ἔναγχος χρησιμώτατον βιβλίον, προσιτὸν τοῖς πᾶσι. Ὁ συγγραφεὺς ἐν εὐήπτῳ καὶ ἁπλῇ γλώσσῃ πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ τὴν πραγματικότητα τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς καὶ προσπαθεῖ νὰ φυγαδεύσῃ ἀπὸ τὸν χριστιανὸν τὴν ἀπαγοήτευσιν διδων σπουδαίας συμβουλὰς καὶ ὑποθήκας διὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου καὶ παρέχων βεβαίαν ἐλπίδα τῆς ὑπὲρ πέραν ζωῆς. Τὴν ὕλην τοῦ βιβλίου διαπραγματεύεται μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν χάριτος ταὶ σαφηνείας ἐκτιθέμενος καὶ διὰ ζωηρῶν εἰκόνων καὶ παραδειγμάτων τὸ μέγα τοῦτο πρόβλημα, ὅπερ ἀπησχόλησε τόσους σοφούς.

Τῷ πανοσ. καὶ φίλῳ συγγραφεῖ ἐκφράζομεν θερμὰ συγχαρητήρια.

Φανάριον—ΚΠολις. † *Μ. Ἀρχ. Γρ.*

Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατ. καὶ Δυτ. Θράκης ἀπὸ τῆς ἁλώσεως καὶ ἑξῆς. Ἀθῆναι. 1935.

— ***Τοῦ αὐτοῦ,*** ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βορ. Θράκης καὶ ἐν γένει τῆς Βουλγαρίας, ἀπὸ τῆς ἁλώσεως καὶ ἑξῆς. Ἀθῆναι. 1936.

— ***Κωνσταντίνου Ν. Καλλινίκου Μ. Οἰκονόμου,*** Δάφναι καὶ Μυρσίναι. Ποιήματα. Ἀλεξάνδρεια. 1937.

— ***Ἁγία Σιών,*** μηνιαῖον δελτίον τοῦ ἐν Ἁγιάσῳ τῆς Λέσβου ἱ. προσκυνήματος τῆς Θεοτόκου, ἐκδιδόμενον εὐλογίᾳ τοῦ σεβ. Μητροπ. Μυτιλήνης κ. Ἰακώβου καὶ ὑπὸ διευθυντὴν τὸν πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἐμμανουὴλ Γ. Μυτιληναῖον.

— **Gustave Bardy,** la latinisation de l'Église d'Occident (Extrait d'Irènikon).

— ***Ἰωάννου Καρμίρη,*** Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος καὶ ἡ ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία αὐτοῦ νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδομένη. Ἀθῆναι 1937.